

SAMBAND

No. 61. Mai 1913.

“Samband” udkommer hver maaned, er tilegnet bygdelaagbevægelsen og vil søge at fremme bygdelaagene formaal og virke for deres fremgang og trivsel. En flerhed af dem har enten tilsagt det sin støtte eller anbefaler det til sine medlemmer. Abonnementspris, \$1.00 aaret; enkelte hefter 10 cents hvert.

Udgives af SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Bestyrer og redaktør:
A. A. Veblen.

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Entered as second-class matter December 5, 1910, at the post office at Minneapolis, Minn., under the Act of March 3, 1879.

STØRRE SAMBAND

Samband er ivaar blevet udvidet med tilsætning af 16 sider. Et aar siden tilsattes 16 sider til den oprindelige størrelse af 32 sider. Det er altsaa omtrent dobbelt saa stort som vi begyndte med, og indeholder 64 sider foruden omslaget. Denne **udvidelse** haaber vi blir paa-skjønnet, og det beror paa vore læseseres virksomhed for Sambands udbredelse hvor snart vi kan belønne dem med end mere forstørrelse. For at opmuntre dertil gjør vi følgende tilbud:

Gamle abonnenter paa **Samband**, som har betalt eller betaler sin egen fulde kontingent af \$1.00 aaret, i forskud, til September 1913 eller senere, vil bli tilstaaet

25 Procent Rabat

paa kontingent for nye hel-aars abonnenter som de sikrer os inden 1ste Juli 1913.

Læser:—Vil du forære din ven et aars abonnement, saa koster det dig blot 75 cents, forudsat at du selv har betalt eller betaler for et aar i forskud.

Vil du sende **Samband** et aar til din far, bror, el'er ven hjemme i Norge, saa kan du gjøre det for 75 cents, skjønt vi strengt taget ikke har raad dertil fordi portoen er saa høi did.

Men vi vil at man derhjemme skal læse vort blad og bli kjendt med dets maal og virke, og vi er derfor villig til at ta endog et lille tab for at opnaa denne hensigt.

Tag nu rigtig tag og hjælp med bladets udbredelse. Flere abonnenter betyr forbedret og udvidet tidsskrift til gamle og nye abonnenters fordel. At opnaa dette maa ske gjennem vore læseseres hjælp og bestræbelser. Skal man faa abonnenter maa man tinge dem, og man maa huske at det er et norsk særmerke at "la sig bea," og ikke gi sig for snart.

Og det er ikke blot folk tilhørende visse bygdelag som man bør faa interesseret, men medlemmer af alle lagene — folk fra alle hjemlandets bygdestrøg.

Denne henvendelse er stilet til hver velvillig læser. Enhver bør selv gjøre noget, thi han høster jo selv gavn deraf og gjør tillige vel mod dem han faar med paa listen. Overlader du det til de andre og selv intet gjør, saa blir der intet af det. Alles sag er ingens sag. Gjør den til din personlig, saa blir det noget gjort.

Send os altsaa 75 cents for hver ny aarsabonnet du faar og behold de andre 25 cents for dit bryderi. Men det er du som skal ha rabaten, ikke de abonnenter du tinger. At gi dem rabat er igrunnen uret mod dem som betaler den regelmæssige pris.

Prøvehefter kan enhver faa frit paa forlangende. Send money order eller draft til **Samband** eller til

A. A. Veblen,
322 Cedar Ave.
Minneapolis, Minn.

MUSIC
For one and all, for Church and Home, in Solo,
Duet or Church Arrangement; with Norwegian
or English Text, also instrumental music.

Send for Catalogue "D".

JOHN SETHER JR.

520 2nd Ave. So., Minneapolis, Minn.

Samband

is a monthly magazine devoted to old country folk-lore, tradition, and history, and historical and biographical sketches from the Norwegian settlements in America. It is especially dedicated to the bygdelag movement among Americans of Norwegian origin or descent, and seeks to further the growth of the bygdelag societies and the attainment of their aims and objects.

Subscription price, \$1.00 a year.

Single copies, 10 cents.

Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the **Samband Publishing Association.**

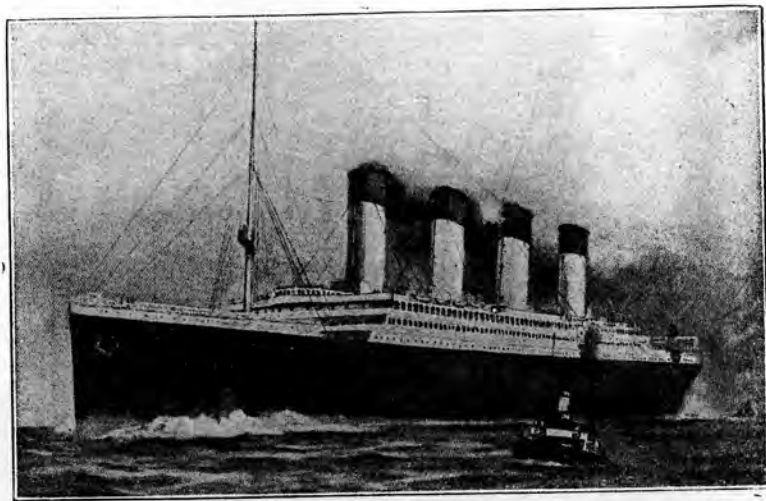
Manager and editor:

A. A. Veblen.

Indhold af No. 61, Mai, 1913.

	Side.
Bogen. A. M. W.	297
Om mindegaven	298
Bygdestevnerne	300
Norskdommen i Amerika. R. J. Meland	305
Rapport fra fælles Bygdelagenes Arkivkomite. R. J. Meland, sekr.	310
Bluemounds settlementets norske settlere. A. L. Lien	313
Biografiske og ungdomsminder m. m. H. G. Greger-son.	320
Mindegaven. J. E. Haugen	334
Reiar Skøra. Henrik Kravik	338
Den 139te Davids psalme i den vediske forskningslys. Dr. O. E. Hagen	341
Erik Johnson Nerhaugen. J. S. J.	353
Far og Mor.—Eit Solegla. K. A. Helle.	354
Nævetak. Olav Lilleland	355

Vi tillader os at kalde vore læseseres opmerksomhed hen paa avertissementerne. De er fra paalidelige firmaer alle sammen og at stole paa. Nævn "**Samband**" naar du svarer paa dem.

The White Star Line

indbefatter

Verdens største, fineste og mest moderne indredede Dampskib

OLYMPIC

45,000 Tons—882 Fod lang.

ADRIATIC, BALTIC, CEDRIC, CELTIC,

fra 21,000 til 25,000 Tons.

Fra Minneapolis	Afseiler	Fra Minneapolis	Afseiler
19de Mai.....	ADRIATIC.....	22de Mai	31te Mai.....
21de Mai.....	OLYMPIC.....	24de Mai	ARABIC.....
24de Mai.....	MEGANTIC.....	27de Mai	CEDRIC.....
26de Mai.....	CELTIC.....	29de Mai	OCEANIC.....
28de Mai.....	MAJESTIC.....	31te Mai	LAURENTIC.....
31te Mai.....	TEUFONIC.....	3die Juni	BALTIC.....
			OLYMPIC.....
			14de Juni

Uovertrufne Bekvemmeligheder paa 3die Plads.

God og tilstrækkelig Mad serveres paa Borde dækkede med hvide Bordduge. Smaa, fine Rum for 2 eller 4 Personer, som kan reserveres og erholdes, hvis Rummets Nummer paaføres Billetten.

Hvide Stjerne-Liniens billigste Biletpriser til og fra Skandinavien. samt andre nyttige Oplysninger om Reisen erholdes gratis, hvis man henvender sig til

O. E. BRECKE.

NORTHW. PASSENGER AGENT

119 & 121 SO. 3RD ST., - MINNEAPOLIS, MINN.

Samband.

No. 61

Mai

1913

Bogen.

Farvel, du lille bog
 som jeg har holdt saamangen gang
 i disse Gænder;
 som engelsk fød og baaren dog
 gav husrum til det noriske sprog,
 og hjertets ly og varme frof
 til mig — min jang!
 Nei ingen kjender
 som jeg din gjæstfrihet,
 din gavmildhet, din venlighed!
 — de ender
 vijt ei, saavijt „within thy covers“
 er rum tilovers.

Du capned mig din kysse jæl,
 dit indres uberørte væld,
 dit væfens hvite blade;
 du jmilte til mit hvert et held
 foruten ringeste forikjel
 om det jeg skrev paa var ghazel
 eller blot — fladde.
 Det var som fatted du min trang
 foruten tvang
 at løfte vingerne engang

i sang —:

„Skriv kun, skriv!

Skriv dig fra død, skriv dig til liv!

Ord er dog liv, saa ringe de er,

de i sig befrielsen bær!“

Du minder mig om dette land
som rækker ut en aapen haand,
og huser landsforviste —
i haabet om

at gjøre saafængt verdens dom,
som trofast ven
dem hjælpe vinde om igjen
det gode de forliste.

Din røde kjole er blit graa,
dit guldsnit er kun saa som saa,
papiret overjaad med tegn;
en stormslagen og veirbidt egn —
men her og der der blomstrer dog —
i dig et digt, min lille bøg.

M. M. W.

Om mindegaven.

I et brev til „Visergutten“ fra D. G. Veldøy forekommer følgende forslag, „at alle bygdelag, som samler til gave for deres bygd, skulde underrette bestyrelsen af nationalgaven inden en bestemt tid, hvormed der er indsamlet til disse bygdelag. Og dette synes jeg skulde søies til nationalgaven saa alt blev opsummeret i en sum eller gave; thi det er jo for Norge alt er bestemt, og saaledes bliver det en og samme gave i den forstand. Men bygdelagene maa saa raade over hvad de saa-

ledes har samlet, og bruge det som af dem før bestemt. Derjom fagen blev ordnet saaledes, saa vil gaven saa sin rette størrelse, saasom den bør.“

Vi synes dette er vel værd overveielse baade af komiteen for „nationalgaven,, og af dem som forestaar indsamlinger til gaver fra forskjellige bygdelag, samt af dem som samler til „lokalgaver“ fra folk fra visse særskilte bygdestrøg. Mr. Veldøy har ret i at, det er for Norge alt er bestemt, og det hele blir jo tillsammans udlytterfolkets Mindegave til moderlandet. Det er samme smukke tanke, som ligger til grund for alle disse indsamlinger, og udbyttet af al denne virksomhed burde betragtes som den samlede Mindegave, saaledes som den faktisk er og blir. Men det vilde ta sig saa meget bedre ud og gjøre meget mere godt om alle interesserede enedes om at ta det syn paa fagen som af Veldøy i „Visergutten“ foreslaaet. Det er vist ikke frit for at venner af indsamlingen til nationalgaven har søkt at indsamling til lokalgaver har hindret bevægelsen, og gjort arbeidet vanskeligere. Uden at ødle tid paa betragtninger herover, vil vi tillade os at tilskynde at man forener sine bestræbelser efter den her udfastede tanke. Og da synes vi at det ligger nærmest for den store, nationale Mindegavekomitee at ta ledelsen, ved at gjøre en henvendelse til de bygdelag som har sat indsamlinger igang saavel som til komiteer som uden forbindelse med noget lag samler fønd til lokalgaver.

Dette er vort velmente raad. Tiden er saa fremskreden at det som skal gjøres bør straks begyndes. Nu begynder Bygdestevnerne om blot nogle saa uger at komme sammen. Kunde det ikke være bedst om repræsentanter af nationalkomiteen besøgte stevnerne og søgte at opnaa samvirke med de forskjellige lag? Vi har taget os den frihed at fremlægge denne sag for vore læsere, og er slet ikke drevet af lyst til at øve noget tryk

eller at ta os myndighed som ikke tilkommer os. Vi har altid paaftaat at bygdelagene er bejælet af egne kærlighed for moderlandet og famler sig om minderne fra hjemstedet fordi disse minder jærlig udtrykker billedet af hjemlandet for hver især. Vi tror at samvirke om mindegaven vil findes gjennemjærlig paa denne grund.

Bygdestevnerne.

De fleste bygdelag har bestemt tid og sted for sine kommende stævner. Efter hvad vi har fundet gjennem oplysninger i bladene og ad privat meddelelse er følgende møder bestemte:

- Landingslaget, La Croix, Wis., 29—31te Mai.
- „Vandal“ Telestevne, Cameron, Wis., 3, 4 Juni.
- Sognalaget, Sioux Falls, 3—5 Juni.
- Sadelandslaget, Blanchardville, Wis., 4, 5 Juni.
- Totningslaget, Spring Grove, Minn., 4—6 Juni.
- Bosjelaget, Chicago, 5, 6 Juni.
- Trønderlaget Glenwood, Minn., 7, 8 Juni.
- Gallinglaget, Minneapolis., 9—11 Juni.
- Rumedølslaget, Minneapolis, 11, 12 Juni.
- Søndjordslaget, Minneapolis, 12 Juni.
- Nordjordslaget, Minneapolis, 14, 15 Juni.
- Sætedalslaget, Thief River Falls, 18, 19 Juni.
- Østerdølslaget, Fargo, 19, 20 Juni.
- Solunglaget Fargo, 21, 22 Juni.
- Gudbrandsdølslaget, Glenwood, Minn., 24, 25 Juni.
- Mjøsenlaget, Red Wing, 24, 25 Juni.
- Sigdalsslaget, Willmar, Minn., 24, 25 Juni.
- Stavangerlaget, Canton, S. Dak., 25, 26 Juni.

Søndmørslaget, Minneapolis, under statsudstillingen.

Baldrisstevnet Minneapolis, 5, 7 Sept.

Stadangerlaget, Lee, Ill., 17, 18 Sept.

* * *

Der er flere sager af mer eller mindre vigtighed, som vil, eller bør, tages under behandling af lagenes aarsmøder. Vi mener sager af fælles interesse for lagene. Man tillade os at bringe nogle af disse i erindring.

Arkivsagen. Paa bygdelagets fællesmøder har man forhandlet om henfigtsmæssigheden af oprettelsen af et fælles arkiv for alle bygdelag. Beretninger herom har staaet i Samband jaavel som i ugebladene, komiteer er blit nedsat til at forhandle og rapportere om den sag. Fællesmødet i Minneapolis 24de Oktober sidstleden, nedsatte en Arkivkomite bestaaende af Professorerne Nistad og Wee og Pastor Meland. Disse mænd har lagt adfærdigt arbejde paa sagen, og andetsteds i dette hefte af Samband vil man finde en indstilling fra dem, som bør noteres af lagenes bestyrelser, og som forhøjbentlig vil bli lagt frem for møderne til behandling.

17de Maifesten 1914. Alle tænker vist paa hundredeaarsfesten næste aar, som er bestemt at holdes i Minnesotas tvillingbyer. Saamange som muligt af bygdelagsfolk kommer naturligvis hid da og bringer med det størst mulige tal af sine venner uanset om de hører til noget lag eller ikke. Som befyndtgjort og som bygdelagsfolk et især ved, er alle de indbudt som kan komme og vil være med at fejre gamle Norges hærersdag paa værdig maade.

Arrangementskomiteens udkast til program byder paa en tre dages festligheder saaledes at Lørdagen den 16de tænkes at bli anvendt til en stavedag for norske foreninger af alle slags, som maatte finde det gjørligt da at komme sammen,

bygdelagene naturligvis indbefattet. Da den 17de indtræffer paa Søndag, har komiteen fundet sig besjætt, i samklang med landjens skik, at lægge den store folkfest med dens program af taler, optog, forestillinger osv. til den følgende sønnedag Mandagen den 18de; men at sørge for saadanne festligheder om Søndagen at det kan bli begivenheden værdigt paa samme tid som tilbørligt hensyn tages til den respekt for Søndagen som næres baade af vort eget folk og af vore medborgere i det hele taget. Altsaa „stevnedag“ Lørdagen den 16de, den 17de festligheder med taler og sang i samklang med det amerikanske folks respekt for landiens hviledag, og det egentlige festprogram, folkfesten, Mandagen den 18de. Statsudstillingsgrunden mellem St. Paul og Minneapolis er sikret for festlighederne.

Det er i år **stevnedagen** den 16de vi vil saa lægge bygdelagene paa minde nu. Der er paa udstillingsgrunden saa mange og store bygninger, at det bør ikke bli vanskeligt at finde mødested med hovedkvarter for alle næste foreninger som vil sætte stevner (reunions) der den dag og hvor de kan ha registreringsbøger og medlemmer kan finde hinanden under festlighederne. Forhaabentlig bestemmer alle bygdelag sig til at holde stevner her da. Om man tillader os vil vi foreslaa at hvert stevne isommer bemyndiger sin bestyrelse at sørge for arrangementerne for disse stevner. Om lagene vil lade dette stevne, den 16de Mai, regnes for sine aarsstevner næste aar, vil vel hvert lag bestemme for sig selv; men at oprette „hovedkvarter“ paa Fairgrunden og holde møde for sine medlemmer og sambygdingen den dag, vil alle forhaabentlig gjøre. Komiteen henstiller til de forskjellige lag at bestemme sig dertil.

* * *

Jubilæumsudstillingen. Alle lag har faaet indbydelse til at delta i „det udslyttede Norges“ del af den udstilling som

skal holdes i Kristiania næste aar. Vi ved at nogle af lagene ifjor tog beslutninger om at modta indbydelsen og gjøre forberedelser dertil. Men vistnok de fleste stevner kom ikke til at behandle sagen. Derfor synes vi at vi bør minde bestyrelserne om at denne sag ikke maa bli forbigaaet iaar. Vi kjender vel til hvor indskrænket tiden altid synes at bli til forretninger under stevnerne, og sager opnaar ikke altid at bli forhandlet saa fuldstændigt som ønskeligt kan være. Men om udstillingen er vist alle bygdelagsmænd nu saa vel underrettet at vi har gjort alt som er paafravet ved at nævne den her. Det siger sig selv at vi anbefaler sagen til alle stevners opmærksomhed og haaber der blir almindelig tilslutning. Nordmandsforbundets sekretær, Hr. Hambro, er nu paa reise blandt os herover for at oplyse om udstillingen, og vi anbefaler at alle som ikke er saa heldige at saa træffe eller høre ham, læser med opmærksomhed beretningerne i bladene om hans foredrag.

* * *

Norske Folkemuseet (paa Bygdø nær Kristiania). Vore læsere kjender jo til denne samling af bygninger og andre kulturhistoriske gjenstande fra alle dele af Norge. Man anstrenger sig for at saa denne vigtige samling saa fuldstændig som gjøres kan ved at søge at saa opkjøbt og flyttet ind et antal bygninger og gjenstande som endnu er at finde her og der gjennem landet. Museets direktør, Hr. Hans Mall, har henvendt sig til bygdelagene for at saa nordmænd herover interesseret i bevægelsen for indsamlingen. Professor Gisle Bothne forelagde for lagenes fællesmøde i Oktober en skrivelse fra Hr. Mall, med forespørgsel, blandt andet, om hvorvidt „der var sandsynlighed for at nordmænd i Amerika vilde subscribere ca. 25,000 kroner for at saa den historiske stadsport i Bergen opført i Kristiania. Gaven kunde da saa navn af „De norske amerikaneres bidrag til Folkemuseet i Norge.“ Prof. Veblen

blev paalagt gjennem en skriftlig henvendelse at gjøre bygdelagenes formænd bekjendt med dette for at lagene kunde drøfte sagen."

Dette er her anført fra protokollen fra mødet den 24de Oktober, 1912. Den blev straks trykt i sin helhed baade i Samband og andre blade, og blev med det samme omsendt til alle bygdelags formænd og sekretærer. Da sagen nu igjen her behandles og dette nummer af Samband blir sendt til alle bygdelags formænd, saa haabes det at mødets paalæg til redaktøren om at gjøre en henvendelse til formændene er derved gjort fyldest.

Vi har siden mødet faat brev fra Hr. Museumsdirektør Mall, og kan oplyse at museet staar i begreb med at jende til Amerika en mand, Kand. Erik Hammer, som vil reise blandt vort folk her og tale museets sag og virke for indsamling af midler til indkjøb af gjenstande for samlingerne paa Bygdø. Det er nok planen at Hr. Hammer skal gjøre en foredragsturne med lysbilleder for at gjøre folket bedre kjendt med sagen og vække interesse for den. Vi haaber at denne museets udsending blir vel modtaget og at hans virksomhed maa bli gavnlig for Norges store kulturhistoriske samling. Hvorvidt tanken om at reise en gjenpart af Bergens stadsport vil vinde tilslutning blandt bygdelagene, saa at bidrag samlet blandt dem skulde anvendes dertil, er vel mindre vigtigt. Museets udsending kan vist snart saa udtalelser derom. Hvad er af vigtighed er at saa norsk-amerikanerne interesseres i folkemuseet, og vi er tilbøielig til at tro at ideen om at gjøre denne nationale samling saa storlagen og fuldstændig som mulig vil vinde særlig gunst herover. Hvorfor kunde man ikke la bidrag til foretagendet regnes som en del af Mindegaven til Norge? Det vilde jo særlig hjælpe til at bevare minderne fra hjemlandet ved at sikre mod tab saameget af det som vore minder er bygget paa

og sættet ved. Vi tror at det nationalt-monumentale ved denne allerede heldigt iverksette anstalt er særdeles skiftet til at vinde gunst for sig blandt udflytterfolket, og at det som fordrer er at sagen blir ret forklaret for os.

Norskdommen i Amerika.

Paa Deres venlige opfordring at skrive lidt for „Samband“ skal jeg med glæde gjøre et forsøg, og det saa meget mere, som jeg har en sag som jeg gjerne vilde saa sagt lidt om, en sag, som i det senere synes, at have traadt i forgrunden og er blevet mere aktuell iblandt os norske hertilands end den kanske nogen gang før har været, nemlig: Norskdommen i Amerika.

Der har vistnok i længere tid været talt og skrevet meget om denne sag, men netop i den senere tid synes den, at dømmes efter de mange udtalelser og indlæg i blade og tidskrifter, at ha tat et opsving og forandring til det bedre. Og dette er for mig, og uidentvil mange andre en glædelig foreteelse. Omendkjønt jeg er fød og oppvoxt her i landet saa har jeg i lang tid ivret og kjæmpet for det norske sprogs bevarelse og benyttelse iblandt det norske indflytterfolk og deres efterkommere. Har nok iblandt mødt modstand og kanske ikke saa saa har betragtet og anset mig for en bagstræber, men om saa har været tilfælde saa vil de kanske nu saa et andet syn paa sagen eller ialfald maatte medgi, at der nu er bleven vakt en iver og interesse, for det norske sprogs studium, samt litteratur og historie her i landet, som aldrig før. Og saalangt fra, at dette skulde være noget abnormt og besynderligt saa er det meget mere naturligt og let forklarligt, thi studiet af norsk sprog, kultur og historie er jo blandt mange af de ledende skolemænd og saa i dette land blevet anerkjendt, som en særdeles vigtig disiplin af almindennende betydning, og hvorfor skulde da ikke

vi, som er af norsk fødsel og afstamning særskilt lægge os efter norsk og specielt være interesseret i at studere det lands kultur og historie hvorfra vi nedstammer? Det er næsten uforståeligt eller uforklarligt, synes det mig, hvorledes mange ja snart de er komne hid til dette land søger og prøver at glemme og forkaſte alt norsk, deriblandt ogsaa deres morsmaal.

Jeg traf jaaledes en mand nede i Texas engang, som for ramme alvor ja, at han paa tre aar havde fuldstændig glemt det norske sprog — havde det ikke været nede i Texas, dette blev sagt, saa havde jeg fortalt ham, at han løi — men saadant er jo bare tøv og tul. For en, som er fød og opvoxt i Norge, ja endog i et norsk nybygge her i landet vil det være omtrent umuligt, at glemme sit morsmaal nogen gang, end mindre da paa en saa uforholdsmæssig kort tid. Derksom nogen undlader, at tale det paa lang tid saa kan det nok falde tungt og besværligt at bruge det igjen, det maa villigen indrømmes, men ganske og aldeles at glemme det — nei det vil aldrig den gjøre, som lærte det skikkelig da han var liden. Derpaa fik jeg et sterkt bevis ogsaa i Texas, og det blot en kort tid efter ovennævnte mand havde udtalt sig, som nylig anført. Paa en af mine rejser dernede traf jeg nemlig sammen med en aldrende norsk mand, som var kommen hid, som taaars gammel gut, og som fra den tid han var bleven voksen ikke havde havt anledning til at tale norsk. Omstændighederne medførte nemlig, at han flyttede bort fra sin slegt og bosatte sig paa et sted hvor der ikke fandtes nogen norske, men sit morsmaal havde han dog ikke glemt selv om han for et tidsrum af circa 40 aar ikke havde havt anledning at bruge det. Samme mand fandt sig endog besjætt i at forrigere mit norske sprog. Jeg benyttet mig af nogle amerikanske udtryk eller benævnelser, som jo er meget almindeligt iblandt os norske, men det taalte han ikke. Naar man talte norsk — ja han — saa skulde man bruge norsk

og det rent norsk sprog, noget som vi norskfinede ganske vist maa medgi og indrømme er korrekt, men som vi vanskeligt kan gennemføre i praksis, da der nemlig ofte ikke findes tilsvarende norske udtryk og benævnelser for amerikanske gjenstande og forhold. Derfor ser vi os nødsagen, at bruge og benytte ikke saa mange amerikanske udtryk og benævnelser; men derved blir da ogsaa disse ligesom adopteret og assimileret med det norske sprog hertilands. Ganse anderledes og langt mere forkasteligt er det, naar man, som tilfældet ofte er, bruger ligesaa meget om ikke mere engelsk end norsk i sin daglige tale, altsaa blander disse to sprog sammen i det uendelige. Naar man ret som det er saa høre disse eller lignende udtryk: „men I tell you, du maa ikke gjøre saadant,“ eller: „jan, eg 'specta aa saa ain nice crop iaar, yes fir“ eller: „det loo'fa, som vi skal saa good times nu, naar demokraten er kommet til power, you bet you“ osv., saa er jo dette helt modbydeligt. Disse anførte udtryk er bare nogle smagbid, men enhver uildet norsk mand og kvinde vil jo straks maatte kunne indse og medgi, at dette er kun en daarlig „lapskaus“ uden smag eller gehalt. Kanse det er netop denne uforholdsmæssige og overdrevne sammenblanding af norsk og engelsk, som gjør, at mange især af de yngre, hellere foretrækker, at bruge engelsk helt og holdent, selv om de har lært og kan tale det norske sprog. Men er der nogen grund eller nødvendighed for at „mixe“ sproget saa uforholdsmæssigt meget? Slettes ikke. Det er bare den slemme fejl eller uvane man er kommen ind i, at man tillader sig selv at bruge engelske ord og benævnelser snart sagt i et og alt i det daglige liv og saa blir man saa vant dermed, at man neppe lægger merke til det selv, at man sammenblander sprogene saa „gyseligt.“ Man kan vel derfor sige, og det med god grund, at man netop i dette stykke trænger en rensningsproces, en gennemgribende forandring, saa det kan forslaa noget og ræk-

fe den store flerhed af den norsk-amerikanske befolkning. Der er, som nævnt, netop nu i de senere aar vaft en ny og før ukjendt interesse for og kjærlighed til det norske sprogs bevarelse og benyttelse, som ogsaa uidentvil nødvendigvis vil medføre en forandring til det bedre hvad selve sprogets karakter og renhed angaar. Man har jo nu i over en mandسالder været vant og tilfredsstillt med, at der gaves undervisning i norsk kun i vore egne skoler, jaasom Colleges, Akademier, menigheds- og religionskolen, og nogle enkelte saa Stats-Universiteter, men nu lader det til, at der er indtraadt en forandring i saa henseende. Nu holder man paa i hurtig rækkefølge at saa indført det norske sprog, som undervisningsfag („elective study“) i højskolerne landet rundt, ja til og med i „grade“ skolerne paa mange steder. Og følgen heraf vil visse- lig ikke udeblive. Men under al denne velmente og rosvar- dige begejstring for indførelsen af det norske sprog, som under- visningsfag i „Public“-skolen bør man tage sig ivare, at man ikke løber for fort. Hvor meget jeg end bifalder selve sagen og hvor gjerne jeg skulde like, at se norsk indført, som „elective study,“ sideoordnet med tysk og fransk i den offentlige skole over- alt hvor der er norske, saa tror jeg, at man i dette stykke vilde ha godt af og tillige vinde mere i længden, ved at gjøre, som man udtrykker det paa engelsk: „make haste slowly.“ Derjom man skynder paa for meget i dette stykke og søger at saa norsk indført, som undervisningsfag i snart sagt alle skolerne, før- end folkeopinionen og den rette iver og begejstring er oparbej- det saa kan vi maasse nødes til at se, at denne hele bevægelse ramler overstyr igjen og dette vilde jo ha en daarlig tilbage- virkning paa det norske sprogs bevarelse og brug i det store og hele taget hertilands. Dette bør derfor norskhedsvenerne landet rundt komme ihu og derfor være paa sin post. De kan gjøre meget i at oparbejde og lede denne norskhedsbevægelse og

de bør ikke forjømme sig eller „lade den seile sin egen sø.“ Hvis man det gjør, saa vil følgerne uidentvil bli ganske andre, end det man gjerne vilde ønske at se. Hvor de norske derfor er mandsterke og der findes en del sterkt interesserede norskheds- mænd, der bør man ikke lade anledningen gaa forbi upaaagtet, men gjøre hvad man kan nu medens denne norskhedsbevægelse er i fyr og flamme, at saa vort eget sprog ligestillet i den of- fentlige skole med de andre fremmede sprog, som har faaet ind- gang og vundet hævd der for lang tid siden, ellers kunde det senere vise sig, at bli en noksaa vanskelig sag. Man vil nok, som ventelig kan være endnu en tid møde modstand og opposi- tion, endog fra ens egne iblandt; men det bør ikke skræmme el- ler stanse nogen. Interessen og begejstringen for denne be- vægelse er nu vaft tillive og sat igang og den har ogsaa paa mange steder fundet god fremgang og holder nu paa rigtig at saa fodfæste eller rodfæste sig. Som et bevis herpaa kan næv- nes de mange norske præmie declamationer, som nu i den senere tid er blet noksaa hyppige og almindelige, hvor der er en større norsk befolkning paa stedet. Skulde litt at saa anledning, at sige mere om denne sag, samt bevarelsen og brugen af det norske sprog i sin almindelighed, men jeg kan vel neppe vente, at redaktøren kan afse mere spaltesrum for denne sag ialfald denne gang.

Der er dog at nævne en ting til, som ihvorvel den ikke strakte talt saar i noie forbindelse med denne sag, dog maa- ske kan komme til at ha sin store betydning ogsaa for norskdem- men i dette land og det er den nylig opkomne og udskæftede tan- ke, „at gjøre Minnesota stats universitet til centrum for studiet og granskning af skandinaviske historie, institutioner, literatur, samt samlings- og opbevaringssted for alleslags dokumenter, blade, søger, kunstgjenstande, oldsager og lignende, i forighed alt, som kan tjene til at kaste lys over og klargjøre det skan-

dinaviske folks kultur og dannelse." Og for desto bedre at kunne faa denne tanke og plan gennemført, har Dr. George C. Vincent, presidenten for statsuniversitetet, foreslaaet eller udkastet denne skjønne tanke, at de norske, svenske og danske slaar sig sammen og i fællesskab søger at samle midlerne til opførelse af et skandinaviske hus (eller complex af bygninger) ved statsuniversitetet.

Men det er kanske bedst, at jeg afbryder her og lader det følgende komme i en særskilt rubrik, og det saa meget mere, som det ikke er bare mit arbejde og tanke, men den af „Bygdelagene“ fælles repræsentanter udnævne arkivkomite's arbejde eller rettere resolution.

R. S. Meland.

Rapport for fælles „Bygdelagene's Arkivkomite.“

Som uidentvil mange allerede er vidende om, saa har der i flere aar været talt og skrevet meget om, ønskeligheden af at de norske fik sig et sikkert og centralt beliggende opbevaringssted for alle slags dokumenter, blade, tidskrifter, pamphletter, bøger og lignende, som kunde være af interesse og ha sin store betydning for efterlægten, og paa samme tid lette arbeidet for fremtidige granskere og historiefrivere og hjælpe dem til at kunne danne sig et ret begreb om og gi en korrekt fremstilling af det norske indlytterfolks historie, kultur og dannelse i dette land. Og for at fremme denne sag, saa meget, som muligt, har der i flere aar af „Bygdelagene's“ fælles repræsentanter været udnævnt komiteer til at foretage undersøgelser om hvad der kunde gøres i denne sag. Den først udnævnte komite var af den formening, at kunde man saa myndighederne for statsuniversitetet for Minnesota til at afstaa et brandfrit værelse (eller vault) i en af dets bygninger for et saadant opbevarings-

sted eller arkiv saa vilde jagen kanske ha været nok saa godt varetaget for det første ialfald, men saasnart presidenten for universitetet, Dr. George C. Vincent, fik høre om denne tanke og plan, saa greb han den straks med stor interesse og velvilje. Han mente dog og fremholdt det ved forskjellige leiligheder, at denne sag vilde være bedre tjent og man vilde opnaa et bedre resultat om de norske slog sig sammen med de svenske og danske og fik samlet midler til opførelsen af en fællesbygning ved universitetet for ovennævnte sag, samt andre i nær forbindelse dermed. Og for at saa denne sag drøftet indbød han i Mars maaned dette aar, den nuværende arkivkomite til forhandling og drøftelse af denne hans tanke og plan, og resultatet af dette møde blev da, at Dr. Vincent lovede, at fremlægge denne sag for nogle af de ledende og bedst kjendte mænd blandt de svenske og danske og komiteen skulde søge, at sætte sig i forbindelse med saa mange foreninger og sterkt interesserede enkeltmænd for denne sags fremme, blandt de norske, som muligt, og da særlig „Bygdelagene“ for at saa alle dem interesserede i og begejstrede for denne tanke og plan, saa vi muligens inden lang tid kunde opnaa, at saa se, en monumental skandinaviske bygning opført ved statsuniversitetet i Minnesota.

„Bygdelagene's“ fælles arkivkomite, som blev udnævnt den 24de Oktober 1912, paa møde i Minneapolis og som bestaar af professorerne D. G. Ristad, Fergus Falls, Minnesota, (formand); M. D. Wee, Red Wing, Minnesota, og Pastor R. S. Meland, Lodi, Wisconsin, (sekretær) vil derfor saa bekendtgjort følgende resolution i „Samband“:

I.

En bygning (eller en gruppe af bygninger) efter norsk, svensk og dansk arkitektur, søges opført ved stats universitetet i Minnesota af de norske, svenske og danske i fællesskab paa en dertil af „Board of Regents“ bestemt og tilveiebragt passende

og heldigt beliggende grund. (N. B. Skulde det vise sig umuligt, at faa de svenske og danske til at gaa med paa gennemførelsen af denne tanke og plan, faa foreslaar arkivkomiteen, at de norske alene forener sig og gaar ivei med at samle midler til opførelsen af et „norsk hus“ ved universitetet).

II.

Denne bygning (eller gruppe af bygninger) skal overdrages til stats universitetet og af det styres og vedligeholdes i lighed med dets andre bygninger, og bruges særlig til at fremme studiet af de skandinaviske sprog (norsk), historie, literatur og kunst, samt om muligt lægge grundvolden til en mere indgaaende granskning af det skandinaviske element i den amerikanske nation for des bedre, at faa dets ethnologiske, sociale, intellektuelle, økonomiske og moraliske stilling i deres amerikanske omgivelser, kjendt og bekyt.

III.

For lettest at kunne faa denne sag bragt paa bane og faa folket til at forhandle og muligens fatte gunstige beslutninger i denne sag, faa tillader arkivkomiteen sig at anbefale følgende:

- a) Hvert „Bygdelag“ vælger paa sit næste regulære aarsmøde et medlem, der sammen med de respektive valgte mænd fra de andre lag faar i opdrag, at forhandle med en lignende komite fra de svenske og danske, om den paatænkte skandinaviske bygning (eller gruppe af bygninger) ved stats universitetet i Minnesota.
- b) Disse komiteer organiserer sig og vælger ud af sin egen midte, tre mænd fra hver nationalitet, der udgjør en fælleskomite. Denne ni-mandskomite bemyndiges til at forhandle med presidenten for stats universitetet, Dr. George C. Vincent, som „ex officio“ skal ha ret og myndighed at sammenkalde komiteen, naar somhelst han sin-

der det tjenligt og gavnligt, om den bedste og heldigste maade, at realisere den i paragraf I. nævnte tanke og plan.

- c) Denne komite skal ogsaa sammen med Dr. Vincent, ha ret til at forhandle om og antage planer og specifikationer for den paatænkte bygning (eller bygninger).
- d) Naar man, som antydet i paragraf III. litera c. er kommet til fuld forstaelse og enighed angaaende bygningsverkets plan og specifikationer faa kan denne ni-mandskomite udstede en pamphlet der nøiagtigt beskriver det paatænkte bygningsarbejde, illustreret med tegninger og „cuts,“ — denne pamphlet senere, at tjene som basis for den endelige afgjørelse mellem de tre respektive medvirkende nationaliteter, og i tilfælde af et gunstigt udfald, da samtidig at benyttes, som grundlag og vejledning for alle i sagen interesserede personer med det maal for øie, at faa samlet de nødvendige midler til planens fulde realisation.

Rodi, Wisconsin, den 12te April 1913.

R. J. Meland, arkivkomiteens sekretær.

Bluemounds jettlements norske jettlere.

Dette jettlement fik sit navn af Bluemounds knuterne, som den tid var kjendt som de høieste punkter i Wisconsin. Her er to af dem, den østlige er i Dane county og den vestlige i Iowa county, og denne er den høieste. Dette er det nordøstlige hjørne af Bluminedistriktet som strækker sig herfra sydvest til Illinois linjen, og vest til Mississippiriver. Fra disse knatter strækker sig til vest en landryg som deler vandet imellem Wisconsin river paa nord og Picatomica paa syd. Nordøst fra follen deler den vandet mellem Wisconsin river paa nordvest,

og Sugar river paa jydøst. Fire mil øst fra kollen gaar en ryg jyd-jydøst, og deler vandet mellem Sugar River paa øst, og Picatomica paa vest. Landet paa nordfiden har dybe smale dale. Spiderne er ganske flade paa toppen og er dækket med prægtige egetræer, mange tre, fire fod i gennemsnit. I dalene, og ofte oppe i bakken, er deilig springvand, som famler sig til rindende bække. Paa jydøst er prærierygger og dale, med springvand i dalene, og for det meste skog paa nordfiden af ryggen, det meste er egeskog, men her er ogsaa ihjellbart hickory, og black walnut. Hardmaple og basswood var ogsaa paa flere steder. Her var skog nok til at bygge loghuse og gjøre rails til fence.

Langs denne ryg var en militærvei fra Milwaukee til Fort Crawford ved Mississippiriver, med telegraflinje, og her gik postvegn vest og øst hver dag. Her var stationer for postheste, 6—8 mil i mellem, med postoffice og ofte hoteller imellem, og mange farmere efter veien, alle amerikanere. Dette var alsarbeien fra øst til vest. Da der ikke var broer over elvene, saa maatte alle gaa lange omveie for at komme frem. Postvognen var draget af fire heste og skiftede hester paa hver station, og gik stadigt i trav. Bluemounds township fik sit navn af den østlige kulle da den laa i det nordvestlige hjørne af townet. Springdale fik sit navn af naturen, da det havde skjønne dale med reneeste springvand, mindre bratte bakker, og ikke saa høie som paa nordfiden. Paa nordfiden blev townet kaldt Vermont, og paa vestfiden Midgeway. Paa jyd, var town of Penrose, Perry, og Moscow, her var den østre gren af Picatomic Rivers første mølledam med floumølle bygget, og der kom folk lange veie at saa malet.

I aarene 1838—1842 kom mange fra Tinnudalen og bosatte sig i jydvestlige del af Milwaukee county og paa grænsen af Racine county, Muskego settlement. Der var landet hump-

agtigt og de blev plaget med jever and ague, og kolera. Mange døde der, en stor del tog da ud at finde høiere land og fandt Springdale mere ønskeligt. Disse flyttede da og bosatte sig her, John J. Berge, Tosten Thomson Nue, John Thomson Nue, Knud Sørensen Dvistrud, Ole Sørensen Dvistrud, Nils Halvorson Grusdalen, Halvor S. Grusdalen, Ole Steensbølet, Thore Thoresen Spaanum, Hans Guto, John Sylland, Knud Stenerson, Knud Skrædder, og Kittil Luuraas, alle fra Tinn i Telemarken. Jørgen Lee, Thore Lee, Knud Herbranson Nas og Ole Anderson fra Hallingdal. Jver Torson Naje, Hendrik Johanson Skogen, Engebret Fortun, og Erik Sølve fra Lyster i Norge. Jver Nasje havde været nogle aar i Wiota. Han mistede der sin kone, var gift igjen og flyttede hid. I de samme aar kom Peder Dusterud med to sønner, Lars og Sebjørn, Gulik Svensrud med tre døtre, Guldbrand Frogre, Meri Dahlen, og Tov Kittilson, og bosatte sig i Bluemounds. Disse var Nummedøler. Halvor Luuraas fra Lindal bosatte sig paa det nordvestlige hjørne af Primrose. 1848 blev John J. Berge gift med Guri, og Nils Grusdalen gift med Sigrid, døtrene til Jørgen Lee. Og en tredje datter til Lee blev gift med John Harlow, en amerikaner. Knud Dvistrud blev gift med Kari, søster til John J. Berge i Springdale. Lars Pedersen Dusterud blev gift og bosatte sig nabo til Gulik Svensrud. Brudens pigenavn kjendes ikke. Peder Johnson Klemoen og hans søster fra Loms prestegjæld, kom til Bluemounds og hun blev straks gift med Sebjørn Dusterud og de blev boende her. 1848 kom Andreas Studlien, Knud Elieberg og Jver Halsteenjon Braaten fra Valdres, og bosatte sig i vestre dalen af Bluemounds. Thore Maanum med søn og to døtre bosatte sig i det østre dalføre af Bluemounds, og Halsten Haaden med to sønner over linjen i Perry. Slaf Olejon Lee med familie, Ole, Knud, Halvor og Ole den yngre; Ingrid og Marit, voksne piger. Ole

Lee, hans broder og kone, Ole D. Gramum, Christian D. Skogen, Ole Finhart, Harald Hoff, ungarke; og Marit Dølven pige. Lee købte land i Springdale, men de andre tog ud paa arbejde. Gramum og Skogen gik til furusfogen om høsten, og Ole Finhart drog ned Mississippiriver og huggede forved om vinteren, og de kom tilbage med hvad de kaldte god fortjeneste i de dage, omkring 100 dollars hver for vinteren. Marit Dølven blev gift med Halsten Halvorsen Fløis 1849. Han var ifra Numedal og var kommen fra Norge sammen med Ansten Knudsen Mattestad 1837, og var bosat i Dodgeville som fmed. 1849 kom Arne Hoff og kone ifølge med Levor Lien og bosatte sig i Springdale, Iver Lund med familie, Bernt, Andreas, Nils, Tideman, Christen, og Anders, Ingrid, Inger og Aaste; Knud Sybrud, hans søn Nils og kone, hans sviger søn Ole Zelle, sønnerne Ole, Thore og Knud, døtrene Marit og Berit; Erik Skogen og kone, Anders Boe og kone; Guldbrand Rud med familie, Guri, Bjørn, Elling, Gunild, og Anders; Inga Lund, og Nils Brendene. De jettlede i østre dalsjøre i Bluemounds. Ole Braaten bosatte sig i det vestre dalsjøre. Disse var alle fra Valders. Ingrid ældste datter til Iver Lund blev straks gift med Peder Johnson Alemoen, og Bernt og Anders Lund blev straks gifte og tog land for sig selv. Iver Lund var skrædder fra Norge og var vansør, saa han maatte bruge krykker, men tog land og bygged paa det. Han drev sit haandverk, men hans yngre sønner arbeidede landet.

1850 kom mange og jettlede i det vestre dalsjøre af Bluemounds: Ruske familien, Ole Bøle, Erik Engen og flere, som jeg ikke erindrer navnene paa, fra Valders. Hans Hansson med to sønner, Hans med kone og Ole, ifra Land. Ole blev snart gift med ældste datter til Thore Maamum. Sellig Sellsken

jettlede ogsaa dette aar ved linjen imellem Bluemounds og Ridgeway.

I town of Vermont var Erik Sævre den første norske jettler og hans sviger søn, Ole Brunsvold. Siden kom Ole Grøtøden fra Hallingdal. Halvor Bakkene fra Valders kom der i 1849. Disse bosatte sig i hvad som blev kaldt Sagbatomen. B—— Næs fra Lyster var da bosat i det østre dalsjøre og Erik Sævre flyttede dertil fra Springdale. Der var ogsaa nogle flere der fra Lyster.

I aarene 1850—1—2 kom der en mængde fra Hedalen og Madalen i Valders og bosatte sig i disse dale. Arne Basfaret, Harald Basfaret, Christen Vestrum, Gul Kantum, Jørgen Haugen, Halsten Norbu, Harald, Knud, Petter og Ole Prager, Mikkel Blækkelsen, Hans Tomtene, Mikkel Larson, Tolebraaten, Ole Bakkene, Ole Langedragssken, Arne Haugen, Ole Tollefson, Anders Espelien, Guldbrand Ingemoen med flere. Ole D. Torsrud (frelst af emigranterne fra Atlantic 1852) fra Reinli og Thronn Mikkelson (Store Thronn) med kone, søn og 4 voksne døtre fra Stavedalen, Valders. Disse skulde været med paa den uheldige dampbaad, men af mangel paa penge, blev de holdt tilbage og kom efter senere om høsten. I det østlige dalsjøre kom omtrent samme tid mange ifra Lyster; Anders Binden, flere familier Barsnes, hvis navn vil findes iblandt soldaterne fra Vermont i 15de Wis. Reg. Volunteers. Amund Hillestad, Petter Moe, Einar Mikkelson, med flere. Til det vestre dalsjøre kom Hans Opahl og Iver Brennum, fra Gudbrandsdalen og Knud Hornet, Knud Rjøstad og Jens Moen fra nordre Murdal, Valders.

1848 kom til Perry Halvor Halvorsen (Pipperen) og 1849 Tollef Syverson Ammarrud, hans svoger fra nordre Murdal, Valders og blev naboer. I disse aar kom ogsaa til Perry Knud Hastweit, Torger Hastweit, Reier Marhus, Hans

Dahle, Gunder Paulson, Torger Omberjon, Nils Gangsøien, Ole Gastweit, Paul Syflestad, Lars Langemoen, Knud Grims-tvedt, John og Halvor Grovum fra Nisjedalen; Gabriel Bjørnson, Ole Torgerjon, fødebygd ubekjendt; Niul Haavind, Ole Vaffen, Erik Hjøstad fra nordre Murdal; Anders Sand-derjon og Embriek Halling fra Hallingdal; Johan Dalby fra Guldbrandsdalen. De bosatte sig her 1850 og 51. Nogle af disse var nok over linjen, saa de var i Zowa og Moscow, men tilhørte Perry menighed. Ole Sanderson og Ole Svendsjon flyttede fra Springdale til Moscow 1852. Gabriel Bjørnson var nok her tidligere; han var valgt i 1850 til legislaturmed-lem og tog sit sæde i 1851, flyttede til Madison senere og blev jagtjører der, flyttede siden til Black Earth som jagtjører. Han var den anden norske, som fik offentligt embede i Wisconsin. James D. Reimert i Racine county var den første og var med-lem af den anden konstitutional konvention som skrev den kon-stitution som blev antaget 1848. Det vil da vise at Norge har givet mænd til Wisconsin, med evne til at bygge staten til hvad den nu er.

1851 kom Ole Cliffgaard og Guldbrand Klifgaard og kjøbte land i østre parten af Ridgeway, og blev ofte kaldt Ole og Gulbran paa prærien. De var brødre til bestemor Nuste. Jeg finder et feil i mit brev om Nuste-familien, side 258, No. 60, at hun blev 88 aar, 6 maaneder og 9 dage; det skulde væ- ret 98 osv. I de samme aar som Lindøerne bosatte sig i Springdale og Numedøerne i Bluemounds kom Gunnar Tol-lesjon ifra Jefferson Prairie og jettede i jydlike Primrose. Han var ifra Sætersdalen i Norge og med, og straks efter ham, kom mange og bosatte sig i Primrose. Navnene paa mængden kan jeg ikke erindre, men jeg husker følgende: Chri- stian Hendrikson, Ole Tollefson, Gunder Stam, Elling Stam, Ole Skult, Kittel Moland, Eli Petterjon, G. Gunhuns, —

Hjøstad og mange flere. Den nordlige del af Primrose var bebygget af amerikanere, og jydlike Springdale af tyskere, saa der var mindre samkvem mellem os og de norske i Primrose, men alligevel mødtes vi ofte.

Alle som kom, og havde nogen penger tilbødste efter reisen kjøbte først land, og alle med familie maatte have en ko og okser. Derjom pengene tillod det saa blev det flere fjør, mere land osv. Af de første som kom med familie var det sjelden at de var aldeles pengeløse, og mange havde hvad den tid var kaldet store penge. Men naar de havde betalt for sit land, faaet hus, okser og fjør, plog, stov og andet nødvendigt, saa blev pengebogen ofte smal. Alle begyndte med farming og det første var at avle noget til levemaade. Den sommer de kom var altid spildt for jordbrug. Men om vinteren maatte der gjøres rails og fjøres tilstede til fence, og logger til hus, der- som de ikke havde faaet hus op om høsten. Naar mai maaned kom, saa var det at saa pløiet op noget og plantet med korn og der blev almindelig god avling. De fik da korn til mel og at gjøde spin med om høsten. Kjørene skaffede meget til le- vemaade, da nordmændene kan gjøre mere retter af melk, end nogen anden. Alle levede paa samme maade, og den som hav- de mindre midler, stod lige med dem som havde mere, naar man gjorde sin pligt.

Alle arbeidede sent og tidligt, 6 dage hver uge og hvilede søndag, undtagen naar der var noget som ikke kunde udsættes. Var nogen syg, saa fattedes der ikke hjælp, thi naboerne gjorde skifte og vaagede over de syge. Læger blev sjelden kaldet da de var saa og langt borte. Efterat nybyggerne havde faaet avling nok til brød og fæd hørte vi aldrig røgen var tvunget til at sælge sin avling om høsten og kjøbe brød og fæd om vaa- ren. Det hændte undertiden om høsten, naar de ikke kunde saa

træffemaßfine, at man gif til en nabo og laante nogle bußhels hvede og betalte med samme vare naar de fik træffet.

Næste gang noget om skole og kirke.

M. L. Lien.

Biografiske og ungdomsminder m. m.

II.

Af G. Gregerson.

Om fødestedet det ringe end er,
 Det har sine lujende minder,
 Naar tankens vinger til hjemmet dig bær,
 Der meget saa herligt du finder.

Mit barndomshjem var et brat og tungvindt sted. Der hvor hujene stod var der en affats, hvor en del jord og sten var bleven tilbragt, med hiß og her fremspringende klippestykker. Disse stod igjen som værn for de jmaa agerslækker, som var opdyrkede, og som i lange tider hadde tjent til agerland for de strævsomme og flittige beboere af stedet. Naar det hadde været tøveir, og der var blit is paa marken, var det farligt for selve gjeden at bevæge sig omkring. Eiendommen med et par fætre — Brændu og Nafen — aigav føde nok til en 5 eller 6 melkeshjør, nogle gjeder og 10 til 15 jauer. Ungelen af alt smaakvæg fik leve, men af kalve skjelden mere end et par aarlig. Det var ikke ofte vi hadde hejt. Traj det til, var det en rigtig billig en, der, naar den hadde gjort lidt arbeide, skulde tjene til jvinesøde. Alting, baade hø og brændevæd, maatte bæres hjem og i hus, naar der ikke var jne, men da blev altid kjælken benyttet. Om det var strævsomt og tungvindt, smaat og tarveligt, saa hadde vi dog i forhold til mange andre et godt hjem. Der var aldrig mangel paa mad, retterne var nok ikke af den slags, som ungdommen her i landet er vandt til;

men var man lidt lækkerjulten, smagte de altid, om de ikke var af fineste slags. Vi brugte altid at ha fire maaltider om dagen: „biffen, dugur'n, middagen og kvælsvær'n.“ Smør var en skjelden ret. Lørdags middag fik vi altid smørqaas, og var vi sparsumme kunde vi gjemme af den, saa vi hadde en smag ogfaa til mandags middag. Drikke brugtes aldrig til maden. I ethvert hus var der et kar paa en 8 til 10 gallons størrelse, der holdtes fyldt med reut vand med en del jureprim i. Den kaldte de „blande.“ En liden træse var altid ved haanden som drikkekar, hvoraf alle drak. Det stemmer ikke med nutidens sundhedsregler, men vi vidste intet til tæring og tuberkulose i de dage.

Man var med hensyn til husflid og andet arbeide mere selvhjulpnen den tid end nu. Moder var altid i virksomhed. Alt som trængtes til klæder gif gjennem hendes hænder, fra ulden blev klippet af vore saar til den var spundet og vævet til tøj og farvet og færdigt for skrædderen at sy til klæder. Kalveskind og huder blev altid barkede og beredte for skomageren, som deraf gjorde vort skotøj. Dette var altid fars arbeide. Et stort barkekar stod i det ene hjørne af den gamle stue. Sauskind, — og af dem var det som oftest en 7 a 8 stykker aarlig — blev altid forarbeidet til skindsjæller til vore senge, og de var varme, skal jeg sige dig. Det var om en sliq, vistnok ikke ren skindsjæld Peder Dafs jnyger i sin bog „Nordlands Trompet“ under sit besøg hos han „Salvor og Guro i Nafen,“ naar han siger: „Og som det lakka mot kvælden, So kom ho Guro ind maæ jælden. Jældens haar va mange og lange; Men fremed rytteri frubytter, skjulte sig deri. De rede ei paa jale de karle; men min ryg fik det at betale.“

Høsten var den tid, da der blev lavet ijtand mad for hele aaret, særlig hvad fjødbeholdningen angik. Da blev der slagtet i forhold til familiens tarv og trang. Sladbrød, som var

det mest brugelige brød, blev altid baget om vaaren, saa man havde brød hele aaret. Byg var det fornemste og mest brugte brødforn. Rugbrød blev ogsaa brugt, men aldrig undtagen naar der kom gæster. Brødfornet blev altid tørket i en badstue og sandmalet paa kværne i bække eller elve, helst om vaaren den tid, der var passeligt vand. Til møllen maatte fornet altid bæres i sæk paa ryggen, og melet bares hjem i skindstet, som man kaldte „hit.“ „Sæk og hit“ var uundværlige ting i de dage. En pige, der havde været i byen kom hjem med en paraply og i et jelskab udtalte hun sig sli: „Der findes ingenting saa nyttigt som en paraply.“ En som hørte det svarede med det samme: „End sæk og hit daa meina du.“ Det blev siden et ordsprog i bygden. Naar en roste en ting for det allerbedste, svarede man altid paa spøg, at sæk og hit var bedre.

Staburets nederste rum var oplagssted for alle uadvarer saasom kjsød, brød og melk osv. Øverste rum, egentlig loftet, var almindelig fyldt af jenge og gangflæder, med en tre, fire jernbeslaaede rosemalte kister, hvori opbevaredes alt som havde nogen værdi af sølvjager og lignende. Far og mor var gavmilde. Der kom ofte trængende, særlig om vaaren for at faa lidt sædeforn; og da det led under jul kunde det være op til en to eller tre fattige daglig. De fik altid sin mave fyldt med et simpelt men nærende maaltid mad og lidt fik de ogsaa med i sin pose. Far sa altid: „Dæ æ bare o ha litte o medeile æn o væra trængande.“ Jeg kan ikke mindes, at nogen fattig blev tomhændet bortviist fra vor dør, og jeg sa ofte merke til, at naar fattige modtog almisen viste det sig ofte en taare i deres øie og de takkede med ønsket: „Gud velsigne dig!“ Dette sa mor, var mere værd end den lille almisse hun gav.

Poteter var da som nu et vigtigt næringsmiddel. Slog potethøsten feil, blev det smalhans for mange. I fars barndom og ungdom var ikke poteterne komne meget ibrug. De

dyrkedes nok lidt, men helst som en haveplante, og de blev kun benyttede, naar man havde gæster. Poteter og jød melk betragtedes da som en særdeles velsmagende og lækker gæsteret.

Lærkingen foregik altid om vinteren paa laaven, og blev udført med en „fygil.“ Det var to ulige lange stave bundne sammen med en læderrem, den længste holdt man i haanden og svingende den kortere med al sin kraft mod byggaadene, der var lagt tilrette paa laavegulvet. Naar de var udtærsket blev straaet skilt fra fornet, og da maatte kastejovlen til for at skille agn og korn fra hverandre. Bygget blev delt i tre dele. Det bedste brugtes til grød, mellemforten til sædeforn, og det letteste af fornet blev sammen med poteter brugt til fladbrød. Øvnsbrød blev sjelden brugt, undtagen ved de tre store høstider og særlig i juletiden.

Julen var for os smaagutter en velkommen høstid, aldrig kom den tids nok og til vor sorg endte den altfor tidlig. Vi sa mere end en gang: Na bærrer dæ va jul heile aaret! — Øvnsbrødbagningen foregik paa den maade, at man havde to „taffer,“ (runde malmplader paa en tre fods tværmaal, som egentlig brugtes til at bage fladbrød paa), som man lagde ovenpaa hinanden, og som holdtes adskilte, en 4 til 5 tommer, ved jernbolter imellem dem. Der blev gjort ild over og under, og i mellemrummet blev kagerne anbragt, og blev som oftest vel stegte. Juleaftensmorgen var far altid oppe før det var lyst og hug brandevad. Mor fjærned smør og besmurt læsseklingen med, hvortil leffe var baget dagen før. Da blev kaffe, bord og bænk og gulvet vasket, saa alt var sfinende hvidt. Vi smaagutter havde ogsaa vort arbejde og naar det led ud paa eftermiddagen var det os altid fjært at sætte op et fornbånd til smaafuglene; de skulde ogsaa have sin juleglæde.

Da arbeidet ude var færdigt, blev en stor vandgryde sat paa pejsen, og et badekar blev sat ind. Alle skulde have et bad

før man jatte sig tilbords juleaften. Da fik vi spise ved bordet; ellers spiste man altid ved et slagbord, som man kaldte „fjyv-jo," der blev slaaet op til væggen, naar det ikke var ibrug. Juleaften var altid bordet dækket med hvid dug. Smørbaljen blev sat midt paa bordet, og du kan tro vi forsynte os. Kniv og gaffel kom ogsaa frem da. Naar far syntes vi tog fordybt i smørbaljen, sa han: „De maa intje brote aav kniven i smørbara gutta," og vi forstod saa godt, hvad han mente. Da fik vi gryngrød med smør i, læssekling og mange andre retter mor lavede, som jeg ikke kan huske navn paa. Maltøllet kom da altid frem, og det var krafftigt; thi mor forstod at brygge godt øl. Som oftest fulgte ogsaa en snaps med; thi brændevin maatte man ha i julen, ellers var der ingen jul, sa far. Længst jeg mindes tilbage kendte man hvert sit lys, som skulde brænde julenatten og dens lys der sluknede først skulde dø først. Far og mor var ikke overtroiske; men der var dog enkelte gamle skikke, som de fulgte. Jeg kan huske, at far altid havde os til at se rundt bordet juledagsmorgen efter bygkorn. Sandt vi mange skulde det betyde et godt aar. Og jeg maa med sorg beklende, at jeg og min bror altid jørgede for, at vi fandt rigelig af dem. Julen varede altid til 13de Januar. Da forsvandt smørbaljen, øllet var blit jurt, læsseklingen haard, og vi maatte lidt efter lidt vænne os til hverdagskost.

Kaffe var ikke ibrug i min barndom, men da vi blev lidt større og det traf til at vi havde kaffe i hujet, drak vi den for sukkerets skyld, som man altid brugte til den. Far fortalte, at i hans ungdom var der en grubebestyrer, der vistnok var den første, der bragte kaffe til bygden. Han opholdt sig paa en gaard ved navn Land. En formiddag reiste han ud for at se til sine arbejdere, og bad konen paa gaarden fuge sig en god kop kaffe til han kom hjem. Konen hældte den ubrændte kaffe i en gryde med vand i og begyndte at fuge paa den; men in-

genting hjalp; hun gjorde da en melrøre og slog i gryden og trodde hun havde beredt en nok saa god ret. Og da grubebestyreren kom hjem og spurgte om kaffen var færdig, svarede hun: „Sa e ha koka paa den i al dag, men e konna intji saa den tyf jøren e jordæ ei mjølrøre o hadde i den." Historien tier, om hvordan den kaffen smagte; men det var en lang tid endda jørend kaffen kom i almindelig brug.

Melken, som brugtes om sommeren, medens fjørene var paa jæteren, var blevet samlet om vaaren og man hadde den staaende i fjælderen eller paa et andet fjøligt sted; men du kan tro, at den var sur: Naar du om aftenen efter dagens arbejde skulde spise sur melk og grød, som var den vanlige kvældsmad, traf det nok ofte at du følte dig som halvt beruset, naar du skulde staa op fra bordet. Senere holdt man paa større gaarde et par melkefjor hjemme. Vi hadde et par gje-der der altid bragte os rigelig melk til at blande i den jure, og at vogte disse gje-der var da vort arbejde. Der var ingen flippe saa høi eller noget sted saa brat og ulændt, uden at vi fulgte gje-derne hvor de gif. Paa samme tid maatte vi samle græs i en teine, som vi bar med os; det skulde være vinterføde for vore gje-der. Det traf nok ofte, at vi jordrev tiden med leg og der findes vijt endnu ruiner af stenhuise, som vi byggede; men var vi under fars og mors opsig, maatte vi altid deltag i arbejde, og dette var en god øvelse for os.

Søndag formiddag læste mor altid en prædiken af S. N. Gauges huspostille. I denne andagt maatte vi bestandig deltag. Det var ikke mange bøger i vort hus, blandt dem jeg husker bedst var Petter Dajs's evangeliske og katekismefange, o i disse læste jeg meget.

Den første busse jeg hadde paa var en knæbrof af hjemmevirket gje-destind og jeg kan nu ikke tilføie, at haarene vendte ind, men alligevel var disse klæder varme og næsten uslidelige.

Far formanede mig til ikke at springe hurtigt; thi da kunde det let tage ild i skindbroken, ja han. Jeg gik nok ogsaa lidt forsigtig i forstningen for at prøve mig frem; men jeg fandt snart ud, at det ikke var saa alvorligt ment, som det var jagt; thi jeg sprang vist og klaterede mere end før, kjolen havde bestandig været mig til hinder.

De omgivelser jeg voksede op i var netop ikke af de værste. Af danje- og drikkelag var det vist ingen, og om der havde været slige, saa var det forbudne steder, medens vi var under fars og mors tilsyn; det blev værre siden, da den nye vei blev anlagt gennem Nore. Mor advarede os altid at sky slige selskaber, hvor vi ikke kunde bede om Guds beskyttelse. „Den som danser maa enten være fuld eller gal," ja mor. Om hun nogen gang havde læst hvad den romerske vismand sa, betviler jeg; men iallefald saa delte hun hans anskuelse om dans.

Agerbrugsredskaberne som blev anvendt i min barndoms tid, var ganske simple. Paa slige smaa brug som mit barndomshjem, bestod de af en spade af træ med jernbeslag brugt til plog og en rive med jerntinder i til harv. Som en følge heraf blev jorden altid vendt nedover, da agrene var for bratte til at vende jorden nogen anden vei. Den bedste jord havde altsaa i lange tider dynget sig op i agerens nederste ende og saa der til unyttet. Ageren blev altsaa magrere til længere man kom op, og gjødsel maatte altid til, skulde der ventes nogen avling. Da min broder tog imod pladsen, og far blev føde- raadsmænd, begyndte man lidt efter lidt at forbedre sit land. Man brugte hest og tog den jord der i aarhundreder havde hobet sig op til „reiner," og kjørte en op igjen. Man begyndte at forarbejde og bruge smaa ploge, som blev draget ved mandkraft, og da man pløiede bare en vei kunde man altsaa slaa jorden til siderne. Forbedringer kom lidt efter lidt, om de af og til mødte modstand. Paa større gaarde, hvor der var mere

og fladere agerland, pløiede man med heste. Skulde et stykke jord brydes op til agerland hadde man et besværligt og tungt arbejde. Jorden derhjemme var fuld af sten, som ikke fik rum nede i jorden men saa i mængde ovenpaa.

Naar et sligt stykke skulde dyrkes op til agerland maatte jorden brydes op til en dybde af omkring tre fod. Og da kunde det nok træffe, at der saa en stenrøs over hele stykket, som kunde være op til fire fod i høide. Denne maatte nu tages væk enten paa stennemær eller med slæde. Var stykket saa brat at en stennemær gik, blev den benyttet. En „stenmær," ja, det var en ganske simpel og primitiv indretning. Man saa en del mæster i lighed med jernbaneskinne godt sættet sammen, fra det sted, hvor man vilde lægge stenrøsen til ageren, hvor stenen saa. To solide stokke med indhug i blev lagt tvært over disse mæster, der hvor man skulde læsse paa stenen. Ovenpaa tværstokkene saa man et tæt og solidt gulv. Sten blev da læsset paa til en høide af tre til fire fod paa en platform af omtrent 8 til 10 fods firkant. Naar man hadde saaet paa læsset løsne man stennemærren. Var det godt fald og det gik godt bar det afsted til stenrøsen, saa slisene jæk rundt. Det var almindelig svensker, der udførte dette arbejde. Jeg husker en, som senere blev gift og bosatte sig der. Naar stennemærren gjorde sin pligt, da sang han og tralled nok saa muntert, men stansede den paa halv vei fik piben en anden lyd, da raabte han paa de „jju tusan" ja undertiden mange flere, som han kaldte paa til sin hjælp. Paa flade steder maatte vi tage stenen paa kjælker og drage den bort. Da jeg var et par aar siden fik et billede fra et sted, hvor jeg arbejdede som hyregut, kunde jeg endnu pege paa den stenrøs, som jeg og min bror var med og drog bort. Vi gjorde begyndelsen for 45 aar siden, men den har vokset meget siden den tid.

Stuen hvori jeg var født var lav, liden og trang. Skulde

man ind gennem døren maatte man bøje sig og ilig var de fleste huse paa den tid. Kom der en og besøgte far, og det traf ofte, saa ja far som oftest efter den almindelige helseing var over: „Pas de for krona“ (en mast der gik gennem huset paa en 5 fods høide fra gulvet) „den, som vil besøge han Gregar Ringput, maa bøje je.“ Naar disse minder har dukket op i min erindring, kommer jeg altid ihu den gamle sang: „Min søn vil du i verden frem — saa bu! Enten veien er god eller slem — saa bu!“ osv. Det fortælles om B. Franklin, at han af og til besøgte en gammel prest, som han altid betragtede som sin ven. Franklin havde altid hovedet fuldt af videnskabelige problemer, medens presten var en bagstræver, der var tilfreds med sin tid og saa med mistro paa alt, som var nyt. Før at belære sin unge ven, sandt han paa et nok saa praktisk middel. Han la en stok over udgangsdøren, og da Franklin ja farvel og skulde gaa en aften skreg presten efter ham: „Pas dig for stoffen!“ „What?“ ja Franklin, saa sig tilbage og stødte i samme øieblik hovedet mod stoffen med en sliig fart at han faldt baglænds til jorden. „Ja,“ ja presten, mere til sig selv end til den unge mand, „tar han sig ikke iagt, vil han komme til at støde hovedet mod noget værre, saa han aldrig rejser sig mere.“ Franklin ja ofte jiden, at han kunde ikke noksom takke den gamle prest for den lærdom han gav ham, det var den bedste undervisning han hadde faaet i hele sit liv.

Bore skoler stod paa et ganske daarligt trin i min barndom. Det var omgangsiskoler, og man gik fra gaard til gaard. Der var fra en til seks dage skole paa hvert sted, efter gaardens størrelse. Læreren vi hadde hed Johan Erickson Bergan fra Kollag; han var efter den tids begreber en dygtig lærer. Han hadde faaet sin uddannelse af sin far, der var skolelærer, og særlig hos Amud Carlson ved Kollag, der var betragtet som en dygtig pædagog paa den tid. Johan var en dygtig skribent

og en god janger. Skolen drev han paa den gamle maade. Alle lærte høit. Og enten man lærte eller man jang var lige godt, en lyd maatte man give fra sig; deltog man ikke, vidste man ikke ordet af, førend man fik af en bog, linial eller af en dertil anskaffet klubbe, saa man gik med et horn i hovedet i flere dage efter. Man kunde høre lyden fra en sliig skolestue længe før man kom den nær. Naar nu manden i huset kunde arbejde paa en slæde i nærheden af peisen, og kvinderne hadde en eller to rocke i brug, saa kan man let tænke sig, hvordan en sliig undervisning blev. Der var ikke mere end et par maaneders skole om aaret, vistnok forlænget til tre maaneder straks efter min konfirmation. Noget katekisation var der i regelen ikke paa den tid, og om det indtraf kunde spørgsmaalene ikke altid være efter nutidens kateketik. Jeg kan huske, at vor lærer engang spurte paa hoben: „Hvad er syndens sold?“ En gut svarede med det samme: „Sur mjølk og brød i ei bytte.“ Det var en meget brugt ret i min barndom, at man brød fladbrød i tef, sur melk, og var melken for sur kaldte de det „syndesjoll,“ det var dette gutten huffed paa. Engang spurte han en gut: „Hvem har den stærkeste tro?“ En gut svarede: „San Tollef Svammen.“ „O du sikker paa de daa?“ ja Johan. „Ja,“ ja gutten, „før han har ei tro, som har jønjuri i begge endan.“

Da der var bakker nok, og jne hadde vi altid mere end vi hadde trang til, saa var skiløbning den leg vi mest dyrkede baade hjemme og paa skolen. Og vi følte os rigtig stolte, naar vi fik vor lærer med paa isbakkene. Han var ogsaa glad i lidt bevægelse iblandt. Johan Ericksen var senere paa Solums seminarium og blev en dygtig lærer. Han var ogsaa kirkejanger en tid ved Nore kirke. Han blev gift der; men var vist jngelkig og døde i en forholdsvis ung alder.

Læsningen til konfirmationen var nok saa bejværlig, særlig hvad veien angik. Pastor C. C. Olsen var den gang prest

i Nore og den første fogneprest der. Det hadde alt før hørt til Kollags prestegjæld. Den prest vi hadde før Olsen hedte Bruun og erindrer jeg ikke feil blev han senere prest i Stavanger, hvor han blev til sin død. Det eneste jeg kan mindes af pastor Olsens undervisning, var, at han søgte at indprente os, at jorden gif rundt jolen; „thi hvordan kunde den store sol gaa rundt den lille jord,“ sa han. Han var de fattiges ven og nød agtelse i sin menighed, om han ikke netop var nogen stor predikant. Da han tog afsked fra Nore gav formandskabet ham en erkjendelsesgave af sølv for hans arbeide for at Rumedal fik storvei gjennom dalen. Han nedlagde prestegjeringen og bosatte sig i Kristiania, da han var svag af helfred. Han var en hurtigløber, og der var ingen som kunde holde følge med ham. Han hadde altid jagt, at han vilde hvile sine ben i det land hvor hans frelser hadde levet og vandret, og denne beslutning iverkjettede han. Han reiste fra Norge med næsten ingen penge i lommen og efter tre, fire maaneders nokjaa besværlig reise, for det meiste tilfods, ankom han syg og svag til Jerusalem. Han tog ind paa det tysk-lutheriske hospital der, hvor han efter sit ønske fik luffe sine pine, og han hviler paa den lutheriske kirkegaard dersteds. Han var en sprogmand, og det kom ham vel til nytte under hans reise gjennom Europa. Men jeg kom bort fra hvad jeg hadde tænkt at fortælle.

Den vinter jeg gif til konfirmationen var haard og kold; det var „ulvetid,“ som den danske digter Kaalund siger. Store flokke af ulve gif efter veiene og deres hyl hørtes baade tidlig og sent. Om natterne holdt de rigtig kinesisk konsert. De var lige ind til stuedøren paa mange steder. Vor vei gif over øvre Norefjorden paa isen, men da der altid var fley i følge af os, kom de ikke netop nær os; de var farligst om natterne, fortaltes der.

Da far hadde folgt mit fødsjested til min halvbror og taget

jeg føderaad, hadde de ikke brug for mig hjemme; jeg maatte ud for at tjene for mit brød. Lønnen var ikke stor i de dage. Det første aar var min løn 5 specie-daler, en fuld klædning og sfo til hverdagsbrug. Jeg arbeidede borte i næsten fem aar, og hadde det ganske godt. Det sidste aar hadde jeg en af de største lønninger, som blev betalt paa den tid, nemlig 18 spd., en fuld klædning og „litusko.“ Men jeg hadde det nu ikke netop i alle henseender saa godt. *)

Jeg hadde altid ønsket at eie en bibel; dette ønske blev opfyldt, ved at de første penge, som jeg kunde falde mine, blev anvendt dertil. Der blev arbeidet da mere end før for oplysningens fremme ved oprettelse af laanebiblioteker og et rigtig godt udvalg af bøger blev gjort. Sjelden blev en daarlig bog beholdt, den blev altid sendt tilbage. Læsningen af gode bøger og blade hadde en forædlende indflydelse paa mig. Lysten efter kundskaber voksede og holdt mig ofte om ikke altid borte fra danselag osv., som da mere end før vandt indpas blandt bygdens ungdom. Det var ogsaa da at den tanke modnedes hos mig, at jeg skule uddanne mig til lærergjeringen. Jeg vil forbigaa her den tid, jeg arbeidede som hyregut, der er ikke noget der, som vil være af interesse for andre, samt mine tre læreaar, uagtet de hører med til de skjønneste minder af mit liv.

Om de religiøse tilstande i min barndom og ungdom ikke stod meget høit, saa var der nogle alvorlige kristne, der vidnede ved sin stille vandel for sine omgivelser. Der var ogsaa vækkelser af og til. Jeg mindes ogsaa mange omreisende og tildels kjendte lægmænd fra den tid, der prædikede med liv og var-

*) Vi har udeladt lidt, her og senere, fra de mere personlige oplevelser og meningsindtryk fra fortællerens optegnelser, som mindre væsentlige i skildringen. — Red.

me. Hos Torkel øvre Borge var der ofte opbyggelser. Torkel var af en gammel religiøs slegt. Hans forældre var haugianere. Om Hauge aldrig havde været i Norge, saa havde dog hans bøger været det ydre middel, hvorved en og anden var bragt til eftertanke. En af de første lægmænd jeg husker var Lars Paulgaarden fra Skurdalen. En forstyrrelse, der indtraf den første gang, jeg var med paa en saadan opbyggelse, staar endnu levende for min erindring, noget jeg aldrig senere blev vidne til. Der var tilstede en ældre, noget aandsvag og stammende kvinde, som ungdommen havde for vane at drive løjer med. Husket var fyldt til trangsel af folk i alle aldre. En, der sad bag hende, havde fæstet en naal i taaen paa sin sko og medens prædikanten paa sin hjertelige maade talte om lovens gjerning og brugte udtrykket: „du maa føle dens stikkende smerte i dit hjerte som naalestik osv.“ sprat hun op og skreg høit: „Dæ — dæ stik!“ Alle bag hende bar sig andægtige, og særlig den, som var aarsag til forstyrrelsen, „hø æ dæ som jela de, du maa være rolig, kom o sæt de her,“ sa gamle Torkel. Hun fik en anden plads og Lars fortsatte sin tale uden flere afbrydelser. En af de bedste omreisende lægprædikanter jeg kan erindre var vist John Tjeld fra Baldris. Jeg hørte ham en eneste gang. Det var vel fordi han var saa forskjellig fra mine omgivelser at hans person, optræden og tale gjorde et uforglemmeligt indtryk paa mig. Han fik noget senere kald fra den Norske synode herover, blev ordineret til prest og virkede til sin død. Blandt andre omreisende lægmænd kan nævnes Rasmus Niis fra Stavanger. Han samlede ogsaa abonnenter paa „Ludvig Hofafers huspostil,“ og saaledes blev denne herlige prædikenamling tilgjængelig for flere der i bygden. Han efterlod sig et godt indtryk. Jeg vil ogsaa nævne et par mænd til der var opvoksne der i dalen, nemlig Anders Kjomme fra Rolag og Lars L. Rudi fra Opdal. Lars Kjomme var skolelæ-

rer i Dagalien, men han virkede ogsaa med meget held som lægprædikanter. Den jeg bedst kjendte til og hørte mest var Lars L. Rudi. Efter sin vækkelse rejste han meget rundt og hans virksomhed var meget anerkjendt baade i og udenfor bygden. Lars rejste til Amerika nogle aar før mig og bosatte sig nær Sacred Heart, Minn., hvor han har boet til sin død, der indtraf den 26de Februar sidstleden. Jeg har af og til haft brevveksling med ham. Han blev lidt over 86 aar gammel. Idet jeg takker Hr. D. D. Enestvedt, Sacred Heart, Minn. for underretningen om hans død, vil jeg bede ham meddele hans biografi i „Samband.“ Der er mange heri landet, som ønsker at høre om den kjære, gamle, kjendte troesbroder.

I min ungdomstid havde vi den lammeriske bevægelse. Det var statskirkens mangler, som vakte uro hos mange ogsaa der oppe. Vækkelser var der, men ikke alle egentlig junde. Statskirkens bryst laa mange mere paa hjerte end deres egen syndenød. Til denne strid bidrog ogsaa enkelte omreisende lægmænd, der istedetfor at drage sjæle til frelse drog dem over til sig selv. Det var statskirkens synder, som de for det meste talte over. Jeg kan huske især to noksaa begavede mænd, nemlig Gullek Ziberg fra Lyngdal og Elias Klev eller Kleven, fra Lier tror jeg. Elias Klev udgav et opraab eller bønneskrikt stillet til det norske storting. Blandt andre skjæbheder lærte han, at det var fjærligheden alene, som bandt et egteskab sammen. Dphørte den, kunde egteskabet opløses naar som helst. Men rosinen i pølsen var vel hans jammerisrig over den nye maade at skrive Kristus paa ved at bortkaste Gh. „G betyder loven og h evangeliet. Ved at bruge K laver man sig en malet Kristus og ikke en virkelig. Ak hvilken nød og jammer!“ sa han. — Der gif en gribende vækkelse over Norge i 70-aarene, hvortil N. Samuelson, skolelærer ved Opdals fastskole, var et redskab; men da dette indtraf efter, at jeg rejste hid til landet, hører det ikke med blandt mine erindringer.

Mindegaven.

Kjære Samband! Paa opfordring om at skrive noget for Samband, følgende: Klem paa med at faa op begejstring for mindegaven.

Vi har faat meget fra Norge, og la os vise at vi sætter pris paa det og møde frem med en anjelig hædersgave nu paa hendes store geburtsdag i 1914, baade for hvad vi har faat og hvad vi vil komme til at faa saa længe norske mænd og kvinder omflyttes fra norsk til amerikansk jord, og det sker i tusindtal for hvert aar som gaar. Og det har vi godt af for alle vore institutioner og greier, jaalænge vi stræber med at beholde vort eget, og hvorfor skulde vi ikke beholde vort? Gjør ikke andre folkslag det? Tyskerne til eksempel?— Jo, mer end vi. Norsk er da vel saa godt som tykk, og hvad norsk er saa godt som hvad er tykk?

Forleden dag var jeg i Northfield, Minn. Der bor blandt andre, fire hæderlige, egne norske kvinder, som jeg hadde megen hygge af at faa besøge. Nu ved jeg personlig om hundreder af saadanne mænd og kvinder i livets mest forskjellige stillinger, af saadanne vore egne hjertefjære, sindsbe- slagtede hædersmennesker, som vi kan tænke og tale og hygge os sammen med, og jeg vilde gjerne navne dem alle sammen her om tid og rum tillod det, men det gaar ikke an. Dog vil jeg saa lov at nævne denne kvartet i Northfield.

Jørfit og fremst, og aller ærbødigst den alderstegne Fru Mohn, enke efter hædersmanden Prof. Th. N. Mohn. Trods sin alder og lange, travle arbejdsdag er hun det samme stille, ømtfjælende, elskværdige væsen som før. I Mohnfamilien er der seks børn; fem sønner og en datter. To af sønnerne er med et arkitektfirma i St. Paul, som gjør udkast og tegninger til bygninger i stor skala. Hjemme til umiddelbar støtte og hng-

ge for moderen er datteren, og sønnerne John og George Mohn som redigerer og bestyrer bladet „The Norwegian American,” medens Ragnar Mohn er isjelsfat som handelsreisende.

Man taler om traditionens magt. Mon ikke hjemmet er traditionens organ eller i alle fald det vigtigste led i dens udvikling? Tilvisse maa det være saa med en mor som Mrs. Mohn i spidsen for det.

Bed Prof. Mohns grav er af nogle af hans fordums elever reist en vakker mindestøtte. Vakker gjort! Men sønnerne har reist sin far en støtte af langt større betydning end endog den fottbareste sten og af langt mere vidtrækkende betydning for norskdommen og fædrenerven, nemlig sit udmerkede blad „The Norwegian American.” Deri gaar Prof. Mohn bitterligt igjen. Den slags gjenfærd tror jeg paa, som Longfellow siger i sit digt, the Poem of Life.:

„When departing leave behind us
footprints on the sands of time.”

Swor herligt det vilde være at ha mange saadanne hjem! Var alle slike da vilde man trygt kunne sige den opvoksende slægt er vort lands fremtidshaab, og den slags „kvindestemmeret” tror jeg paa, den nemlig som ytrer sig hos velopdragne, ansvarstjælende sønner, i hvis hænder landets stemmeledler trygt kan lægges. Kan ikke de forholde raade hjælper det lidet paa valgdagen om mor gaar med.

Paa veien til byen igjen maatte jeg se indom til min gamle skolekamerats mor. Hun er fra Hallingdal, henved itøvets aar, enke efter den i New Richland, Minn., mangeaarige kjøbmand Stearus. Nu lever hun mest alene i sit koselige hjem i Northfield, en godslig, gammel kone, som spredde lys hvor hun færdes, med sit glade sind og lyse blif paa livet, som saamange falder en jammerdal. Sammen kan ho hvallø rainsø halling

mæ daa, fta e jea de, naar det passer jaa, men ellers fører hun et udmerket engelsk sprog, jaa det er en lyst at høre det. Mængden lærer i engelsk kunde gjerne ta leffer af Mrs. Stearns. Hun er mor til den modige Pastor Stearns, som har været prest, nu i mange aar i Milwaukee, Wis.

Følg dernæst med mig til det gæstfrie gamle Ole Lysne hjemmet, og træf jaa der en anden livets solstraale, nemlig den aldrende men genyttige Mrs. Ole Lysne, og du skal med et føle dig hjemme, som om du var selv eier af baade huset og hjemmet og alt som i det er. Her rusler altjaa Mrs. Lysne ganske alene. Alle børnene er borte i arbejde eller i eget hjem. Hun er mor til Fru Rørvig og Dr. Henry Lysne i Minneapolis. Naar jeg læser Jørgen Moe: „I grandefoner deler raad, Hinanden lærer nyttig daad, Og tørrer blidt hinandens graad; Som søstre bo I mødre,“ — da maa jeg ubetinget tænke paa Mrs. Lysne. Hun er fra Bang i Valdres.

Saa skal jeg ogsaa jaa lov at nævne en gammel nabokone fra mit gamle hjem i Kasson, Minn. som nu har flyttet til Northfield og bor der hos en datter. Det er den 89-aarige Sognakona „Magnilla Soladen“ eller Magnild Hauglum. Manden hedte Ole. Ældste søn Ole, ligesaa No. 2. Saa der var 3 Olæer paa garen: Vesle Ola, Store Ola og Ola sjøl. Denne familie bosatte sig vaaren 1870, samtidig med mine forældre, side om side, paa hver sit landstykke og de forblev hinandens nærmeste grander.

Billede efter billede fra nybyggerlivets tidligste dage der rullede hun frem paa egne, yngende, fortryllende sognemaal til sidste detalje. Det er mærkeligt jaa nøie disse gamle kan være istand til at ihukomme. Lige til dag og dato da jeg blev født kunde ho hofsa jo væl, net jo da fto væ ijaur. Nei, kan du det? Ja eg skolde maina da, ja ho; aa eg kan no jedna hofsa deg. Eg ha fji totla mæ deg so lite. Ikke yankee landet,

sjproget, eller amerikanske forhold har magtet, paa næsten et halvhundredede aar, at forandre Magnild Hauglum. Hun er i dag som jeg huffer hænde fra mine tidligste barneaar, net den sama uforjælfede sognakona.

Nu, jeg liker det for min del. Tror heller ikke landet har andet end godt af det, om det fandtes mange saadanne. Det varmer op hjerterne og skjærper kjærligheden til fædrelandet og gjør det jaa hjemligt og trøseligt.

Jeg har aldrig været i Norge, men naar jeg har tilbragt en dag som denne i Northfield og blit gjenstand for en saadan gæstfrihed, da faar jeg „heimbug“ som var jeg egne nykommer og maatte fluk hjem til mit fødested paa flygende flækken.

Paa hjemveien paa Dan Patch banen til St. Paul sad jeg ganske og gonet mig i tanken om: Nei, hvor herligt det er at være norsk. Ubetinget kom jeg til at tænke paa Zrlænderen, som blev spurgt hvad han vilde være dersom han ikke var Zrlænder. Da vilde jeg være skamfuld ja han. Det slags indgroet patriotisme gavner endog det adoptive land. Man kan ikke gi det man ikke har. — Mejt amerikansk er den som beholder hvad han har og lægger til hvad han faar og meddeler i fuldt maal noget af hvert.

Dersom, jaa vilde jeg benytte denne anledning til at lægge et ord med i laget for mindegaven.

Lad det merkjast meir en i ordi at me halde den arven istand. Lad os vise at vi elsker Norge for hvad hun er, for hvad hun gav, og for hvad hun fremdeles gir os. Og lad os fortælle hende det med en gave, som taler jaa høit at hun maa høre det klart trods al dunder og larm fra nutidens rastløse tummel og jag efter mere. Og vi skal knyttes sammen med Norge og bo sammen som grandefoner, der deler raad og lære hinanden nyttig daad til hjælp for nutidens og de kommende slægter. Og det vil gjøre at de som herefter maatte komme

til Amerika, om de maa forlade sit land, vil føle mer at de reiser dog til sit eget folk i det fjerne land, hvor mor snart finder dem igjen ganske som før, saaledes som planten, der har skiftet jordbund, bærer vakrere blomst og mere frugt fordi den fik rigere jord. Men planten er den samme som før.

Lange leve Norge i Amerika!

24de Mars 1913.

J. E. Haugen.

Reiar Skjora.

Stitse fra Numedal.

Af Henrik Kravik.

Han var husmand under gaarden Kviste og havde baade Skjora og Zie, den sidste havde han bygt op fra nyt af, derfor fik den navnet hans og kaldes Reiarøie den dag idag.

Dette var ikke stor pladsen for hele Zie er ikke større end en skarve jatervold; men da Skjora, skjønt det ligger øverst oppe i himmelsynet paa Ørneflog, er en ganske god plads, havde Reiar bestandig sine tre fjør og endda en jankrok eller to ataat. Men saa vidste Skjorafolket at aanne ogsaa. Hun Ingeborg — fjærringen hans No. 2 — var bestandig med og barkede, naar han hug tømmer i hoballen. Granbarfen samlede hun jammen, tørkede og brugte at fuge laag paa om vinteren for fjørene. Reiar var en tro flæber og det var fjærringen hans ogsaa. Han var tre gange gift og andda paa god vei med den fjerde, det var alt lyst for dem; men saa gif det i hundene, de kunde ikke rigtig høre jammen.

Hans første kone hed Selga, hun var fra Myra og søster til Per Myra, senere kjendt som Per Vogstrand. Han reiste til Amerika og det er ikke svært længe siden han døde. Med denne sin første kone levede nok Reiar undertiden paa en noksaa spændt fod.

Engang kom hun grædende syd til Kviste og klagede for Selli, at hun havde faaet bank. Selli trostede hende med, at han skulde snakke med manden om dette.

En morgen tidlig strøg Selli nord til Reiarøie. Reiar var endda i sengen. Da fik han juling i bare skjorten, og love maatte han aldrig at banke fjærringen mere. Det løfte holdt han ogsaa.

Hans anden kone var den allerede nævnte Ingeborg, som var saa sliuk til at slætte granbarf. Hun var nok datter af en skomager Ultman. Denne Ultman var navnkundig for sin maade at smøre læderet paa. Han havde bestandig en holk ved døren og i denne holken jnurte han læderet; han bearbejdede det med benene, som naar kvindfolkene tøver et par strømper. „Det er j. . . til skomager, som ikke kan smøre,“ hærmede man efter ham. Og Ultmans sko var aldeles mageløse, myge, tætte og varige.

Reiar blev atter enkemand; men han opgav ikke haabet for det. Han begav sig paam paa frierjtien, og denne gang fik han floen i en enke, Aslaug Sælebote. Der blev lyst for dem, hun flyttede til Skjora; men det gif ikke med brylluppet, de blev usamje og hun reiste sin vei igjen.

Reiars største anker over Aslaug var, at hun ikke kunde stege potetesvafler uden mel, og brugte banketre paa flæderne, naar hun vaskede, og dette var dødsjunder i hans øine. Han begræd derior heller ikke tabet af sin vordende brud.

„Dæ æ væl fleire kvindfolk end ho,“ sa han, og begyndte straks at forhøre sig om efter en ny. Og inden aaret var omme var han gift for tredje og sidste gang, ogsaa denne gang med en enke; hun hed ogsaa Ingeborg, som hans anden kone. Hun var fra Sigdal og havde i første ægteskab en søn, der hed Nils, den senere bekjendte Nils Olsen Helle, han som slog sig ihjel ved Trefoldigheds gruben ifjor høst.

Meiar var opfindsom og original. Han vænnede sine fjør til at gaa med et slags brodder eller sko, saa de gif paa fjøl og holke affurat som den spræfeste hest. Og dette kom vel med, naar han i holkevintre skulde op eller ned med fjørene de hængbratte Skørabakkerne.

Paa Die havde han ingen laave i laden. Han fandt det ikke umagen værd at bygge laave for de saa kornstørene der, naar han havde sig en hyperlig træstaplads paa det flade berget ude ved Laagen. Paa det berg træstede Meiar alt sit korn i alle de aar, han var her. — Og større og større laavgulv fandtes ikke i verden, ja han.

Meiar var tætvoksen og rund og ved god magt; men ikke meget høi. Naar han talte med nogen, gif han tæ indtil denne, vendte sig saa halvt om og saa paa en helt anden kant end den, han snakkede med, puffede saa til vedkommende med høire albue og sa: ho! — ho! — Dette var almindelig indledning til teksten, som i regelen begyndte med de ord:

„No ska du høire haas det løp til, da!“

Meiar var ligesom sin svigerfader Ultman en dygtig skomager. Ingen fik skotsiet til at passe bedre efter jødderne end han. Gamle Live Gæstestapladsen ja, at naar hun fik sko fra ham, var det plent som hun fik nye ben.

Nu er han for længe siden død og borte. Skøra staar øde, paa Die er husene for mange aar siden opbrændte til kul, og jorden bevoftet med tæ, frodig jurusfog. Kun salmede rester af hans liv lever igjen i minderne, og disse rester er det, jeg her i raske drag har forsøgt at samle.

Den 139te Davids psalme i den vediske forsknings lys.

Af Dr. O. E. Hagen.

Udentvil har de fleste af dette tidsskrifts læsere i lighed med mig beundret den 139te Davidspsalme med dens dybe theosofiske tankegang og simple men mægtige stil. Mange har vistnok ogsaa beundret sangerens begavelse eller inspiration, om man hellere vil, og det tør hælde, at enkelte endog har stillet sig spørgsmaal baade med hensyn til forfatterskab og hjemstavn eller oprindelse overhovedet, men mon nogen har mærket sig nævnte psalmes formlige og saglige lighed med den oldgamle vediske Varuna-hymne? At denne lighed er mere end en tilfældighed, vil enhver erfaren orientalist medgive. Men dermed er det ogsaa fastslaaet, at her foreligger et bevis pegende paa et oldgammelt samkvems forhold og aandsfællesskab mellem Israeliterne og de ariske folk i østen, rimeligvis daterende tilbage til den patriarkalske og den vediske tidsalder. Saa kommer dernæst det store spørgsmaal: Er det Davidspsalmen, som maa betragtes som prototyp, eller er det Varuna-hymnen? Andre spørgsmaal trænge sig ogsaa ind, især med hensyn til hjemstavn, forbindelse og indvirkning. Dog før jeg gaar nærmere ind paa sagen, skal jeg til sammenligning forelægge Varuna-hymnen med samt de tilsvarende dele af nævnte Davidspsalme. Hymnen gjengiver jeg her i bunden stil, da derved totalindtrykket synes at bevares bedst, omendskjønt jeg meget vel ved, at en prosaisk oversættelse ofte vilde komme originalens ordlyd nærmere. Her gjælder det dog hovedsagelig at bevare tankegehalten og stilen. Forøvrigt bør det her bemærkes, at enhver oversættelse af disse simple og uforlignelig skjønne, dybe og mægtige hyrdesange, som pludde saa fromt og

barnsligt om de høieste emner, hvormed den menneskelige aand kan beskæftige sig, sætter et hvilket som helst moderne tungemaal paa den alvorligste prøve.

Varuna-hymne—Atharvaveda IV, 16.

1. Grant skuer disse verd'ners store herre
som var han nær med sine guddomsblikke.
Om man i løndom *tænker* sig at vandre,
omsonst, thi guder alt og alle kjender.
2. *Gaar* man end eller *staar*, om man sig *skjuler*,
sig *lægger ned*, *opstaar*, det gjælder lige;
hvad to hinanden lønlig *tilhvækker*,
Varuna ved, som tredie er tilstede.
3. Og jorden, himlen med dens fjerne ender
Varunas er; han alt omspænder, kjender;
og begge have er Varunas hofter,
og dog i mindste draabe vand han dvæler.
4. Og fløi man fjernt, om end hinsides himlen,
Varunas herskerhaand man ei undflyede;
hans speideraander jorden, alt omsvæver,
og tusind øine verdens rund udforsker.
5. Hvad jord og himmel, nær og fjern omfatter,
uendligheden al, Varuna skuer;
han alles øienblinke har optællt
og som ved tærningkast han alting ordner.
6. Og maatte dine hævnensarer fange,
hvo løgnen dyrker, frækt i munden fører,

dem signe, paa hvis læber sandhed flyder,
som sandhed elsker, løgnen flyer og hader.

Davidspsalme CXXXIX.

1. Herre, du ransager mig og kjender mig.
2. Hvad enten jeg sidder, eller jeg staar op, da ved du
det; du forstaar min *tanke* fra det fjerne.
3. Min sti og mit leie udgransker du, og du kjender
grant alle mine *veie*.
4. Thi der er ikke et *ord* paa min tunge, se, herre, du
ved det altsammen.
8. Farer jeg op til himmelen, saa er du der, og vil jeg
rede mit leie i dødsriget, se, da er du der.
9. Tager jeg morgenrødens vinger, og vil jeg bo ved
havets yderste grænse,
10. saa fører ogsaa der din haand mig, og din høire
haand holder mig fast.
19. Gid du, o Gud, vilde ihjelslaa den ugudelige og I,
blodgjerrige mænd, viger fra mig, —
20. de, som bruge dit navn til at fremme onde raad, som
tage det forfængelig, dine fiender!

Sammenligner man nu disse to digtninger, saa vil det vise sig, at Varuna-hymnens 1ste vers dækkes af Davidspsalmen 1 og 2, vers 2 af Psalm. 3 og 4, vers 4 af Psalm. 8, 9 og 10 og endelig vers 6 af Psalm. 19 og 20. Kun hymnens tredie og femte vers har af visse tildels let forklarlige grunde intet tilsvarende i Davidspsalmen. Overensstemmelsen mellem de to digtninger er slaaende og kan ikke mistydes.

Men nu paatrænger sig det spørgsmaal, hvilken af disse to overleveringer er at betragtes som original? Her øiner jeg kun et muligt svar: Varuna-hymnen, maa ubetinget

betragtes som prototyp, dog maaske sproglig i en endnu ældre skikkelse. Derfor skal jeg i korthed fremlægge to af de vigtigste beviser, nemlig:

1. Varuna-hymnen er ur gammel og dens tilblivelsestid kan ikke sættes senere end ca. 2000 a 2500 aar f. Chr. medens kong Davids regeringstid var ca. 1000 f. Chr.
2. Davidspsalmens bygning viser umiskjendelige ariske træk og maa saaledes have været under arisk paa-virkning.

Alene det første bevis afgjør spørgsmaalet, men jeg vil dog her flygtig paapege det mest iøjnefaldende ariske i Davidspsalmens bygning: Man mærker sig udtrykkene *tanke, veie, ord* i nævnte Davidspsalme vers 2, 3 og 4, og *tænker, gaar, staar, osv., tilhøisker* i Varuna-hymnen vers 1 og 2. Her har vi en ægte arisk, særlig indisk og persisk, eller endnu nyagtigere, vedisk og zarathustrisk (zoroastrisk) talemaade, en hymnologisk og ritualistisk formular, som er fremmed for de semitiske sprog. I alle ariske mundarter derimod høre disse talemaader til de dagligdagse, og i vore skandinaviske dialekter er de ogsaa almindelig kjendte. Nogle af de mest almindelige af disse triplex-fraser er:

tænke, tale, handle;
tanker, ord, gjerninger;
hjerte, mund, haand;
tro, lære, gjøre;
tro, lære, liv, osv.,

alle udtryk, som for ariske øren er let fattelige og naturlige, men for semitiske fremmede og overspændte. Andre mere tekniskfilologiske grunde kunde nok her tilføies som bevis for nævnte Davidspsalmes extrapalæstinensiske op-

rindelse, men allerede af typografiske grunde gjøres saadanne forsøg umulige.

Det nævnte spørgsmaal er Varuna-hymnens hjemstavn. Veda-forskernes slutninger er, at Pandschab (de fem floders land) ved Indusflodens øvre løb er Vedasangenens hjemland. Saa langt, paastaar man, og ikke længere var de ariske folk trængte frem mod syd, da den portiske begeistring greb dem. I øst, vest og syd boede dravidiske folk, hvortil nu hører Santhalerne og en mængde ikke-ariske folk i For- og Bagindien og Beluchistan, og hvortil i oldtiden sikkerlig hørte Anzaniter (Elamiter), Kossæer, Urardhier, Mannæer og andre ubestemmelige folkeslag. I nord og nordøst sværmede de talløse altaiske eller mongolske nomadestammer, som ofte trængte Arierne ud af deres hjem.

Der er dog alvorlige vanskeligheder iveien for denne teori, og jeg vover nu her, tiltrods for de mange lærdes meninger, at paastaa, at Varuna-hymnens og de ældste vediske sanges hjem ialfald, ikke var Pandschab. Varuna-hymnen angiver jo selv med al ønskelig klarhed sit hjemland ved kjendemærker, som ikke kan mistydes. Hvor skulde man i Pandschab lige ved foden af de mægtige Himalayabjerge søge de *to have*, som omtales i hymnens tredie vers? Ikke de indiske have, men kun det Sorte og det Kaspiske hav svare til hymnens udsagn. Her i det store Medien, indbefattende landene lige op til det snebedækkede Kaukasus og store dele af det armeniske og iranske høiland til Oxusflodens strande, maa jeg søge de ariske folks og dermed ogsaa vore gothiske forfædres urhjem, og her maa jeg ogsaa søge den i de vediske sange feirede Rasan-flod og det hellige bjerg Hiranya-garbha. For denne opfatning vidne historiske og arkæologiske kjendsgjerninger

i mængdevis og hidhen sættes ogsaa Japhets slægt i 1 Mos. 10.

Det næste spørgsmaal er, naar og hvorledes blev Varunahymnen kjendt i Jødeland? Dette spørgsmaal er baade vidtrækkende og vanskeligt, thi de historiske overleveringer om samkvemsforholdene mellem de ariske og semitiske folk i de første tider er baade faa og dunkle. Og dog maa der mellem disse folk lige fra den graa oldtid have existeret baade forretnings- og aandsamkvem. Derom vidne klart de ariske aforismer og talemaader, hvormed Bibelens poetiske skrifter vrimle, for ikke at tale om den mere lønlige ariske aandsretning, som ofte ligger saa klart i dagen der i den nyere forsknings lys. Lad os derfor kaste et flygtigt blik paa jødefolkets urtid, jeg mener det første afsnit af den patriarkalske tid og paa de samtidige forhold i deres babyloniske fædreland.

Af Abrahams slægtstavle i 1 Mos. 11, som nu vides at være mere ethnologisk og geografisk end genealogisk, fremgaar det klart, at jødefolket er af ægte babylonisk oprindelse og, at de saaledes i virkeligheden er dette verdensriges moderne repræsentanter. Deres fædrene stad og land var det oldgamle Ur-Kasdim, som af nu uforklariige grunde er blevet oversat "Kaldæernes Ur." Ur var midtpunktet af en gruppe urgamle stæder i nedre Babylonien, af hvilke de vigtigste er: Uruk (Erek), Nippur (Niffer), Larsa (Ellasar), Eridu, Kulunu (Kalne), Nisinna og Surippak. Disse stæders historie, som samtlig belyses ved talrige indskrifter, tabe sig i urtidens graa. Hver stad styredes af en prestekonge (issaku), og et kollegium af prestekonger synes at have dannet etslags landesregjering. For at skaffe rum for den voxende befolkning, anlagde disse stæder kolonistæder længere oppe i landet. Disse

plantestæder var i alle henseender et nøjagtigt kopi af fædrene staden og stod under dennes opsyn og regjering. Fra tid til anden mærkes saaledes store udvandringer til disse plantestæder, men alles ønske var dog engang at vende tilbage til fædrene staden, om ikke før, saa dog som lig for at begraves i fædrene stadens jord. I tidens løb blev fædrene staden og dens omegn saaledes til en uhyre nekropolis, hvor man nu i utallig mængde finder de zirlige sarkofager af solbrændt ler lag paa lag til en dybde af indtil 60 fod. Abrahams fader Tarah gjorde altsaa kun som saa mange af indvaanerne i Ur allerede lange tider havde gjort; han drog med sine folk opover Eufratdalen til Urs mægtige plantestad Charan, beliggende ved det armeniske høilands fod, og allerede dengang en gammel stad. Her boede familien længe, og Abraham og hans brodersøn Lot blev mægtige stamfyrster.

Men her følger en beretning, som i denne forbindelse er af den allerstørste betydning. Midt i polytheismens fornemste kultursæde, i Ur, maaneguden "Sins bolig," som stadens officielle ideogram betyder, forsager Abraham sin fædrene stads og sin slægts tro, idet han foregiver at have faaet befaling fra Herren (Jahveh) at drage til Kananiernes land, som han ogsaa gjorde, da hans fader var død i Charran. Hans fader Tarah derimod forblev ifølge den jødiske tradition i sin fædrene stads tro, d. e., som en dyrker af Urs skytsguddom, maaneguden Sin. Men det store spørgsmaal er nu: Hvorledes kom Abraham, tiltrods for saadanne omgivelser, til troen paa den eneste sande Gud? Ved egen eftertanke og grublen, siger den jødiske tradition, senere exegeter derimod siger, intuitivt eller ved umiddelbar kaldelse. Her er nu foreløbigt at bemærke, at begge

teorier vistnok er mulige, men ordlyden giver os berettiget grund for tvil.

Men Bibelen beretter om flere saadanne mænd, som midt i polytheismens vankundighed var naaet frem til troen paa en eneste sand Gud. En saadan var Melkizedek, som ifølge 1 Mos. 14, 18 med næsten sakramentarisk feierlighed bar ud brød og vin til Abraham, da denne kom tilbage som seierherre over de fem konger fra Østen. Han var konge i Salem, men hans tro var ikke hans kananitiske undersaaters tro, om hvem der dog intet meldes; han var en prest af Gud, den Høieste, hedder det, men som saadan, havde han naturligvis tilhængere i Salem. Melkizedek er en høist hemmelighedsfuld personlighed. Efter nævnte handling forsvinder han fuldstændig fra historien for 1000 aar og nævnes saa i Psalm. 110, 4 og saa igjen 1000 aar senere i Heb. 7, 1, ff. De forunderligste meninger har existeret om denne kananitiske prestekonge. Ifølge den jødiske tradition var Melkizedek af antediluviansk fødsel og dette tilstemtes mærkelig nok baade af Luther og Melancthon; ifølge andre, hvoriblandt regnes kirkefædre, var han en engel sendt af Gud; andre saa i ham Mesias, Enok, Job, den Helligaand ja endog Guds søn, som midlertidig og ved denne leilighed havde paataget sig menneskelig skikkelse. Det mærkeligste er dog maaske, at denne fyrstelige prest, ligesom ifølge en almindelig gjældende lov og regel, optræder som den fremmedes, ja endog Israels faders overordnede, idet han bærer ham den guddommelige barmhjertigheds og forsonings symboler imøde og velsigner ham i navnet af den allerhøieste Gud, som eier himmel og jord. Og ligesaa mærkeligt er det, at Abraham uden videre anerkjender denne for ham fremmede prestekonges

overhøighed og giver ham tiende, og alt sker som en selvfølge.

Et tredie eksempel foreligger i den midianitiske profet og vismand Bileam, hvem den moabitiske konge Balak tilkaldte for at forbande Israel, 4 Mos. 22—24. Bileam betegnes som en profet baade af Gud (Elohim) og af Herren (Jahveh), og i nødens stund synes hedningefolkene at have havt større tillid til Gud Herren end deres egne nationale guder. Men istedetfor at forbande Israel maa Bileam modstrædende i tre herlige sange velsigne det, medens han i et fjerde kvad forkynder Israels seier over sine fiender og hedningefolkenes undergang.

Et fjerde eksempel foreligger i Jobs bog. Denne oldtidens mægtigste tragødie er et monotheistisk og theosofisk digt, som kappes med Vedaernes herligste sange i ædel og svimlende tankeflugt. At den er et ægte semitisk produkt, sees letteligst deraf, at det egentlig psychosofiske element næsten fuldstændig mangler; endvidere mangle de dramatiske kjærlighedsscener. Digtets hjemland Uz er endnu ukjendt, men det fremgaar dog klart nok, at det maa søges etsteds i det indre af Arabien. Den geografiske horisont er dog ingenlunde indskrænket til ørkenen, men indbefatter fjerne lande og endog have og, ifølge traditionen, især den store flods land, d. e. Babylonien. I digtet optræder en gedigen kreds af fjerntboende, men udsøgte dybt grublende monotheistiske venner, som besidder en forbausende færdighed i at behandle saadanne høie spørgsmaal. Desuden forekommer der mærkelige træk i digtet, for eksempel, Satans optræden. Man kan her neppe undgaa at tænke paa Zarathustriernes Angromainju, og mangt andet synes at pege i den samme retning.

Som sidste eksempel skal nævnes sendelsen af profeten

Jonas til Assyriens hovedstad Ninive. Intet skulde synes mere urimeligt end denne sendelse, thi hvem kunde tro, at der i Ninive fandtes folk, som vilde lytte til en profet af den højeste Gud? Og dog maa dette forudsættes, thi ellers vilde hele historien kun blive til en from legende uden nogen begribelig historisk grund.

Disse er de mest iøjnefaldende bibelske beviser for, at der iblandt hedningefolkene inden den bibelsk-geografiske horizont gaves folk, som i direkte modsætning til de populære nationale religioners lærdomme troede paa én højeste Gud. Spørgsmaalet er nu, hvorledes skal denne foreteelse forklares? Hermed spørges ikke alene om kilden men ogsaa om maaden, hvorpaa denne tro, tiltrods for de hedenske religioners tryk, forplantedes og vedligeholdtes. Den almindelige formodning er, at denne sporadisk opdukende troesretning grunder sig paa traditioner fra en senere troesalder før syndflodens dage. Vanskeligheden her er imidlertid, at traditionen mellem Noah og Abraham synes brudt; heller ikke andetsteds i den bibelske historie øjnes noget centrum, hvorfra den monotheistiske tro kunde stamme og næres.

Den eneste slutning, som nynes mig at fyldestgøre de foreliggende bibelske bevisers krav er, at der inden den i Bibelen bekjendte semitiske verden lige fra den patriarkalske tid virkelig eksisterede *en monotheistisk dissenterretning eller broderskab*, hvis forenede haab var troen paa ét højeste væsen, eller én eneste sand Gud, al skabnings ophav, gudernes Gud, hærskarernes Gud, herrernes Herre og kongernes Konge, som det hed næsten overalt iblandt oldtidens orientalske folk. Retningen omfattede naturligvis kun de lyse og grublende aander iblandt de forskellige folkestammer, medens den store hob tiltaltes mere af po-

lytheismens sandselighed og imponerende ritual. Allerede paa Abrahams tid synes der inden retningen at have eksisteret en formel og vel udviklet gudsdyrkelse med et velordnet presteskab, og man skimter endog dunkle spor af lære og ritualnuancer inden retningen. At der paa Abrahams tid skulde eksistere en saadan dissenterretning i Ur, tør ikke have noget paafaldende ved sig, thi denne stad var fra den fjerneste oldtid et hjem for grublende aander. Det er derfor den største sandsynlighed for, ifølge den bibelske beretning og de nyere epigrafiske vidnesbyrd, at det var ved denne aandsretnings paavirkning, at Abraham kom til sine monotheistiske anskuelser. Denne slutnings virkelige værd er, at den fører det meget omtvistede spørgsmaal om Abrahams kaldelse ind paa fast historisk grund.

Det næste spørgsmaal er: Hvor er denne troesretnings Arnested at søge? Sikkerlig ikke i den semitiske verden, thi der møder man i urtiden kun polytheisme. I de ariske folks urhjem tror jeg monotheismens arnested maa søges, og troesretningen bragtes ind i den semitiske verden ved omreisende prædikanter eller profeter, som var en meget almindelig foreteelse i de orientalske lande i oldtiden. Herfra stammer ogsaa vore forfædres monotheistiske religionsbegreber. Det er altsaa de allerældste vediske troesnuancer, som her kommer i betragtning. Hvad var nu disse?

Det mærkelige ved den vediske ureligion er, at den fremtræder i to side om side og samtidig eksisterende troesretninger. I ydre Gestalt er disse retninger forskellige, men principielt ens. Kortelig fremstillet er de som følger:

1. Den metafysiske eller abstrakte theosofi. Denne troesretning tiltalte kun dybt grublende aander og fremstiller skabningens ophav som et selvexisterende, evigt og

alvældigt væsen, afklædt al legemlighed og al personlighed, i sin virkelige natur et *intet* og dog omfattende alt, passiv og dog kilden til alle kræfter. Fra dette urvæsen udgaar skabningen som en emanation.

2. Den anthropomorfiske theosofi. Denne retning var især skikket til at tilfredsstille mængdens religiøse krav. Her fremtræder urvæsenet personlig- og legemliggjort, i fredelig, uskyldig, enfoldig og ren sandselighed, men i sin vediske dragt glimrende med alle de høje egenskaber, som kristne og ikke-kristne folk nogensinde iklædte himmelens og jordens skaber og opholder. Denne guddom af ukjendte grunde, for ukjendte hensigter og af egen drift skabte saa himmelen og jorden, hvorpaa han trak sig tilbage til sit utilnærmelige sanctum.

Den første retning synes aldrig at have tiltalt noget semitisk folk; den anden derimod omfattedes af Israeliterne og sikkerlig i en før uanet udstrækning af de aandrige og dybsindigste individer iblandt de fleste semitiske folk. Men denne monotheistiske troesretning næredes ved ariske vismænd og fra de ariske lande og i den senere bibelske tid især fra profetskolerne i Zarathustriernes hellige stad Rhagae. Og da saa Arierne greb verdensherredømmet, hvor jublede da ikke Israels folk sine troesbrødre imøde! Saaledes hedder det hos profeten Esaias 44, 24—28: "Jeg er Herren, som gjør alting — — som siger til Cyrus: Min hyrde! Og al min vilie skal han fuldbyrde, idet han siger til Jerusalem: Det skal opbygges, og templet skal vorde grundlagt." Og igjen 45, 1: "Saa siger Herren til sin salvede, til Cyrus, hvis høire haand jeg har grebet for at kaste hedningefolk ned for hans aasyn og løse bæltet fra kongers lænder, osv." Cyrus var en tilhænger af den mediske profet og reformator Zarathustras lære og som alle Meder og Perser dyrkede den store Ahuramazda.

Erif Johnson Nerhaugen

var født den 8de November 1824 og døde den 17de Februar 1913 i sit 89de aar. Hans forældre var Johannes Erifson, født Frøislie og Mærit Andersdatter. To brødre overlevede ham: Anders, født 6te Januar 1829 og Martin, født 12te Mars 1827. Erif kom over i 1846 og havde sit opholdsted paa Rock Prairie, Wis. indtil han flyttede til nærheden af Zumbrota, Minn. i 1861. Han blev gift med Marie Syversdatter Gaarder, (Piltingsrud) den 18de Mai, 1861. Hun døde den 5de December, 1898. De efterlode syv børn som bor enten i Zumbrota eller St. Paul. Erif tog først homestead en og en halv mil nord fra Zumbrota, hvor han boede indtil i 1867, da han folgte denne, og købte en farm paa 240 acres tre og en halv mil nordvest fra Zumbrota. Her boede han indtil i 1908 da han flyttede til byen Zumbrota.

Erif var altsaa en af de tidlige nybyggere i det gamle Rock Prairie settlement. Om sommeren 1854 kom han sammen med sin broder Andreas, Chr. Lunde og Mathias Ringdahl, fra Red Wing, Minn., til Zumbrota, hvor de alle slog sig ned og købte land. Baade Ringdahl og begge Nerhaugen brødrene havde dog hver for sig allerede besøgt nabolaget og været i countiet adskilligt. Ringdahl var jandhuligvis den største, men disse ovennævnte, var tæt paa hans hæl. Erif var saaledes en af de aller første i at bebygge det store Goodhue county, og var der igjen paa nyt, pioneer. Han var en stille mand som levede et fagte, kristeligt liv. Hans ligfærd deltoges i af en masse folk som søgte at bevise ham en lidte ære. Slægten er den i Land saa vel kjendte Frøislie familie. Navnet Frøislie skriver sig tilbage til vikingtiden, eller endog længere, og er et af de allerældste gaardsnavne i bygden. Fra farfiden var Erif landing, men hans mor var af Valdris æt, og hans hustru Marie var af Valdris æt, nemlig fra Piltingsrud i jøndre Murdal.

S. S. S.

Far og mor.

So mang ei jong um mor vert gjord,
um far vert sjelda jagt eit ord.
Kvi er det slik? Bar han 'kje god
og allstøt trut med moder stød?

Det fader van med stræv og strid,
vart signa utav mor si flid.
Dei jamt det beste gav til meg
og reint forgløimde sjølve seg.

Dg like varmt dei elsta meg
min far og mor, so tenkjer eg.
At Gud laut signe, meg dei bad
og var i meg so hjarteglad.

Derfor eg prijar far og mor,
som ala meg, til eg vart stor.
Gud signe deim i gravi si!
Lat detta vere takki mi.

Knud N. Sælle.

Git solegla.

Naar soli jeg bakom aasen gjøimer,
Daa saare minne inpaar meg strøimer.
For det minner om, at der kjem' ei tid
Daa at eg skal gjøimast i gravi mi.

Om mi grav seg nærmar med mørke skuggar,
Eg fæler stundom, det ogsaa huggar.

Den ein kvilestae for meg ska bli,
Av min Freljar helga med gravi si.

Men om jøli dalar og burt seg gjøimer,
I ein straaleglanse den framat strøimer.
Den neste dagjen i same pratt,
Som den fraa skapelsens tid hev havt.

Slit skal eg eingong af gravin stige;
Den gamle hamen han daa lyt vife.
Daa stend eg opat so rein og sæl,
Som daa Gud ha' dana si skapning vel.

Knud N. Sælle.

Nævetaf.

Min haand har ventet
mit øie lænket
paa noget underlig jeg vet ei hvad,
naar jeg er bænket
er mindet lænket
til det vidunderlige nævetaf.

Det er som sjælen
blir spak og sælen
av al den ventetid og eniømt liv,
jeg er saa kjælen
i atmosfæren,
jeg føler nævetaf i verdens slit.

Er det da ingen,
som mig paa vingen

vil høre ut til den fjære flok,
 jeg hører itenmen
 en stille skjælven
 den rene fjære er talens tolf.
 Hvis tafet slipper
 og tiden vipper
 de gamle minder fra hjælens speil,
 det aldrig slipper
 ei heller skifter
 jaalænge skuten har hvite feil.

Olav Lilleland.

Maifestet forsinket.

Vi legger an paa at saa Samband ud ved begyndelsen af hver maaned. Men denne gang vilde omstændighederne ha det saaledes at det blev ovsat. Bestyreren blev arbeidsudgytig ved at ha paadraget sig en stem forkjølelse netop da bladet skulde gjøres færdigt til pressen. Da der ingen var som kunde ta hans plads maatte heftet vente til han blev istand til at ta fat igjen, og det tog desværre noget længe. Alljaa er der ikke andet at gjøre ved det end at undskylde, og ta tiltakke med det forsinkede blad. Vi beklager at det gif saa og haaber det ikke igjen skal ske. Juniheftet kommer vist ganske saa nær til jævnelig tid.

Liste over bygdelagene,

med først hvert lags formand, dernæst det sekretær:

Baldris Samband, N. A. Beblen, 3109 Oakland Ave., Minneapolis, Minn.; N. M. Sundheim, Minneapolis, Minn.

Teleslaget, N. A. Trovaten, Fargo, N. Dak.; S. B. Salvesson, Fargo, N. Dak.

Hallinglaget, Dr. Olaf Th. Sierping, Fergus Falls, Minn.; Prof. J. P. Hertzgaard, Kindred, N. Dak.

Numedølslaget, S. S. Strøm, Hillsboro, N. Dak.; D. O. Enes-tvedt, Sacred Heart, Minn.

Gudbrandsdalslaget, Rev. L. P. Thorkveen, St. James, Minn.; Ivar Olstad, 1302 Washington Ave. So., Minneapolis, Minn.

Trønderlaget, konsul S. Bendese, Grand Forks, N. Dak.; Prof. J. Dorrum, Fergus Falls, Minn.

Nordlandslaget, Rev. J. A. Johansen, Spicer, Minn.; Julius Bauman, Carlton, Minn.

Sognslaget, Rev. J. A. Urnes, Osage, Iowa; Prof. S. P. Ronnei, 1407 W. 5 St., Sioux City, Iowa.

Selbulaget, N. O. Serum, Halstad, Minn.; D. S. Uglem, Princeton, Minn.

Vosselaget, Rev. A. Sjøtedal, 1138 N. Leavitt St., Chicago, Ill.; L. L. Torgerson, Ricester, Minn.

Satesdalslaget, Bj. Bjørnaraa, Wanke, Minn.; G. Grundesen, Twin Valley, Minn.

Nordfjordlaget, Rev. N. J. Meland, Lodi, Wis.; Rev. N. Anderson, La Crosse, Wis.

Landingslaget, S. A. M. Steen, Northfield, Wis.; C. S. Beck, Lake Preston, S. Dak.

Totningslaget, John C. Gran, Spring Grove, Minn.; M. P. Thune, 2247 Fillmore St. N. E., Minneapolis, Minn.

Zsterdølslaget, N. T. Moen, Fergus Falls, Minn.; Ole Høi-berg, Kathryn, N. Dak.

Søndmørslaget, Dr. S. Fjelde, Fargo, N. Dak.; Rev. T. Hørstad, Dwight, N. Dak.

Rjøfenslaget, Th. Gundersen, Beloit, Iowa; O. M. Onsum, Highwood, Ill.

Hadelandslaget, T. A. Walby, Hudson, Wis.; Per Jacobson, Hudson, Wis.

Solunglaget, Amund Sjømo, Grand Forks, N. Dak.; C. M. Berg, McIntosh, Minn.

Sigdalslaget, G. T. Brattellien, Rothsay, Minn.; G. T. Hagen, Crookston, Minn.

Wisconsin Teleslag, Rev. S. S. Urberg, Blair, Wis.; John Felsland. (Afdeling af Teleslaget.)

Jowa Teleslag, Rev. A. J. Forgeron, Lake Mills, Jowa; E. S. Iweed, Lake Mills, Jowa. (Afdeling af Teleslaget.)
Tinjølslaget, Halvor Ddegaard, Oldham, S. Daf.; Lars Stenson, Oldham, S. Daf.

Sundals-Oksendalslaget, E. G. Gladwed, Lake City, Minn.; O. J. Gravem, Towner, N. Daf.

Hardangerlaget, S. E. Iweit, Albert Lea, Minn.; E. A. Jordahl, Sioux Falls, S. Daf.

Stavangerlaget, Rev. E. J. Eastvold, Jewell, Jowa; Berthel L. Bellefon, Jewell, Jowa.

Søndhorblandslaget, Rev. L. O. Thorson, Eagle Grove, Jowa; Oscar Ostrem, Jewell, Jowa.

Vinger, Odalen og Eidsfogen Samlag, J. E. Jacobson, Dazeh, N. Daf.; Christian Chr. Lund, Neenah, Wis.

Hordalag (Horder og Bergensere), N. G. Hoffstad, Augsburg Sem., Minneapolis, Minn.; Roy Eide, 2414 4th St. N., Minneapolis, Minn.

Minneapolis Teleslag, Hans Erickson; E. O. Dahl (Afdeling af Teleslaget.)

Søndfjordlaget, Rev. J. Nedal, Hendrum, Minn.; Prof. J. L. Nydahl, Minneapolis, Minn.

Tvillingbyernes Stavangerlag, B. A. Clepp; Alfred Adsem.
Pandal Teleslag, O. G. Kinney, Colfax, Wis., formand.

Hjem til Norge i 1914.

Har du tænkt dig hjem til Norge til de store høitideligheder 1914? Paa samme tid kan man besøge udstillingen. Forberedelsen for den store Norgesfærd er nu i fuld gang. Gæt skib direkte fra New York til Norge. Mange fremragende nordmænd har allerede tegnet sig. Her gives den bedste anledning. Lad mig faa lov at forklare min plan, dette er til din fordel, skriv idag til

E. O. Olstad,

2018 Lyndale Ave. S.,

Minneapolis, Minn.

DEN KATOLSKE FARE.

Bogen om Gustav Adolf og Trediveaarskrigen og den katolske Fare i Amerika, af A. Fryxell, Dr. H. G. Stub o. a., indb. \$1.00, heftet 75 cents, portofrit, faaes ved at skrive til udgiveren, Rev. E. Jensen, 2516 14th Ave. S., Minneapolis, Minn. — Paa det kraftigste anbefalet af U. S. Senator Knute Nelson og kirkebladene.

Et Spørgsmaal til Forældre

Ønsker De at Deres børn maa have de samme interesser som De selv?

Ønsker De at Deres børn maa vedligeholde kjærligheden til det folk fra hvilket de stammer?

Ønsker De at Deres gutter og piker maa omfatte med interesse de skoler som nordmænd har bygget, de kirker som nordmænd har reist, de foreninger og samfund som nordmænd har stiftet, det arbeide som nordmænd har utført i sit nye fædreland?

Ønsker De at Deres gutter og piker maa holde det for ære at de er nordmænds ætlinger?

Hvis De ønsker at disse ting maatte være og vedblive, da maa De faa Deres børn interesseret i læsning som fremholder nordmændenes liv og nordmændenes virke. At vække saadan interesse er den opgave som bladet NORWEGIAN-AMERICAN har sat sig. Vil De støtte denne opgave, saa faa bladet i Deres hjem. Frit prøveeksemplar faaes ved at skrive til

NORWEGIAN-AMERICAN

Dept. C.

Northfield, Minn.

Houses and Lots in Minneapolis for sale on easy monthly payments.

If you can't buy a house, buy a lot or two.

You are saving up money every month but how much interest are you getting on it? Possibly you are getting 3 or 4 per cent when you might as well be getting 10, 12 or 15 per cent by investing your savings in property in a rapidly growing city like Minneapolis. Minneapolis is bound to grow, as it is the railroad center of the great Northwest where thousands of people establish homes every year. Think it over. Think how much you are losing every year that you might as well have earned with your money without any further effort than simply by investing it in the right kind of property. Write me for information.

If you have a Merchandise stock or land you wish to trade I can handle it for you.

H. INGVALSON

729 PLYMOUTH BLDG.

MINNEAPOLIS, MINN.

Lutheran Publishing House

NORTHWESTERN BRANCH

322 So. 4th St. MINNEAPOLIS, MINNESOTA.

Vi har paa lager komplet udvalg af bibler, salmebøger og god literatur baade i det engelske og det norske sprog. Skriv efter katalog, der tilsendes frit. Skriv til vort Decorah, Iowa hus for pris paa indbinding af bøger, tidsskrifter, osv.

Roald Amundsens Færd til Sydpolen. To store Bind.

Ca. 1000 Sider, ca. 400 Billeder.....**\$7.50**

Hans Nilsen Hauge og hans Samtid. Et Tidsbillede fra omkring Aar 1800. Tredie Oplag, med Billeder og Facsimiler. 512 Sider, smukt Originalbind.....**\$2.70**

Gleditsch, Th.—Engelsk-Norsk Ordbog. Nylig udkommet og derfor maaske saa god som nogen Ordbog nu. 1206 Sider, 5x16½. Godt Bind.....**\$2.00**

Bjørnson, Bj.—Gro-Tid. Breve Aarene 1857 til 1870. Af Halfdan Koht. To Bind, 368 og 418 Sider. Indbundet.....**\$5.35**

Bull Jacob B.—Henrik Wergeland. En bok for det norske folk. 378 sider. Originalbind...**\$2.00**

Riis Jacob A.—Theodore Roosevelt, Mennesket, Borgeren. Ovarsat fra engelsk ved Carl Nærup. 150 Sider. Originalbind.....**90c**

The Free Church Book Concern

322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Wholesale and Retail Paints and Supplies.

COMPLETE ASSORTMENTS

Pratt & Lambert's Varnishes
Lowe Brother's Paints
Moore's Muresco
Eagle White Lead
Adams' Brushes

Twin City Paint Company

111—113 So. Sixth St.
Both Phones 1986.

MINNEAPOLIS.

P. O. Kittilsland
SACRED HEART
A